

Länsstyrelsen
Skåne

Pilotlän för grön utveckling

Slutrapport för ett regeringsuppdrag

Titel: Pilotlän för grön utveckling
Slutrapport av ett regeringsuppdrag

Utgiven av: Länsstyrelsen Skåne

Projektledare: Åsa Skillius

Beställning: Länsstyrelsen Skåne
Miljöavdelningen
205 15 Malmö
Telefon 040-25 20 00

Copyright: Länsstyrelsen Skåne

Diarienummer: 100-20463-2012

ISBN: 978-91-87423-14-7

Rapportnummer: 2013:8

Publicerad: 2013

Omslagsbild: Roza Czulowska

Förord

Skåne har varit pilotlän för klimat och energi tidigare!

Redan år 2007 fick Länsstyrelsen Skåne, som ett av fyra pilotlän, i uppdrag att utarbeta en regional energistrategi för länet¹. 2008 fick samtliga länsstyrelser samma uppdrag: länsstyrelserna skulle ta fram klimat- och energistrategier i samråd med olika berörda myndigheter samt regionala aktörer. 2009 utökades uppdraget genom att länsstyrelserna också fick uppdraget att konkretisera arbetet i länen samt samordna och stödja samverkan för berörda aktörers klimat- och energiarbete.

Under 2010-2013 har Skåne haft regeringens uppdrag att vara *Pilotlän för grön utveckling*. En av Skånes viktigaste uppgifter som pilotlän var att hjälpa och stötta andra län med deras strategiska klimat- och energiarbete. Det har varit en intressant uppgift, och en uppgift som dessutom har varit till stor nytta för oss själva. Rollen som pilotlän för grön utveckling, att gå före och stödja andra, har gett så positiva effekter på vårt eget arbete att vi fortsätter med den även efter avslutat uppdrag!

Malmö i juni 2013

Margareta Pålsson
Landshövding i Skåne län

¹ Uppdraget gavs till Länsstyrelserna i Skåne, Kalmar, Stockholms samt Norrbottens län i regleringsbrevet för 2007 års verksamhet.

Innehållsförteckning

FÖRORD.....	3
Sammanfattning.....	5
SUMMARY.....	6
INLEDNING.....	7
Bakgrund.....	7
Målgrupper.....	8
Uppslag och urval.....	8
Rapportering.....	9
GENOMFÖRDA AKTIVITETER OCH RESULTAT	10
Aktiviteter inom uppdragets uppgift 1: Ge vägledning rörande arbetsmetoder och verktyg	10
Aktiviteter inom uppgift 2: Inspirera, stödja och vägleda andra län i deras strategiska arbete.....	15
Aktiviteter inom uppgift 3: Analysera nationella styrmedel.....	19
Aktiviteter inom uppgift 4: Vara regional kontaktyta och dialogpart för regeringen	26
Aktiviteter inom uppgift 5: Samverka med regionala och lokala aktörer, fånga idéer.....	27
Aktiviteter inom uppgift 6: Samverka i Öresundsregionen	31
FRAMGÅNGSFAKTORER OCH UTMANINGAR	34
Ge vägledning rörande arbetsmetoder och verktyg.....	34
Inspirera, stödja och vägleda andra län i deras strategiska arbete	34
Analysera nationella styrmedel.....	35
Vara regional kontaktyta och dialogpart för regeringen	36
Samverka med regionala och lokala aktörer, fånga idéer	37
Samverka i Öresundsregionen	38
REKOMMENDATIONER	38
Rekommendationer till länsstyrelserna.....	38
Rekommendationer till LEKS.....	39
Rekommendationer till andra regionala och lokala aktörer	39
Rekommendationer till regeringskansliet och den nationella nivån	40
BILAGOR	41
Bilaga 1: Förankringsprocess.....	41
Bilaga 2: Frågeformulär energihushållning	42
Bilaga 3: Tillsynsmetodik.....	44
Bilaga 4: Statligt stöd infrastrukturplanering: fortsatt arbete.....	46
Bilaga 5: SWOT-analyser från sydlänen	47
Bilaga 6: Sydlänens strategiska klimat- och energiarbete	51
Bilaga 7: Talunderlag inför Öresundstinget 2011.....	55
Bilaga 8: Klimatåtgärder, energieffektivisering och behovet av kostnadseffektiva styrmedel.....	60

Sammanfattning

För att fullfölja regeringsuppdraget *Pilotlän för grön utveckling* har Länsstyrelsen Skåne:

- Utvecklat och analyserat arbetsmetoder och verktyg som stimulerar en minskad klimatpåverkan och energiomställning regionalt via tio nya arbetsmetoder och verktyg. Fokus har varit ökad produktion och användning av biogas; samhällsplanering för högre andel kollektivtrafik; sammanställning av länets energibalans för att åskådliggöra energiflöden och identifiera insatsområden; samt energieffektivisering av företag genom vidareutbildning av inspektörer och energirådgivare.
- Inspirerat, stött samt spridit vägledning och erfarenheter till andra län genom fem aktiviteter: samlat de nio sydligaste länens länsledningar för att gemensamt identifiera styrkor och svagheter i det strategiska klimat- och energiarbetet; tagit initiativ till ett sydlänsnätverk för fortsatt utbyte om strategiskt klimat- och energiarbete; tillsammans med övriga pilotlän utformat och föreslagit en organisation för stärkt länsstyrelsesamverkan; tillika tillsammans med övriga pilotlän startat en projektwebb för regional klimat- och energisamordning där länen smidigt kan dela med sig av verktyg och arbetsmetoder.
- Genomfört fördjupade analyser av konsekvenser av nationella styrmedel för minskad klimatpåverkan och energiomställning på regional nivå genom ett dussin yttranden över förslag till nya eller förändrade styrmedel inom klimat- och energiområdet, och i dessa yttranden ofta påpekat att styrmedlen är otillräckliga för att Skåne ska kunna bidra till att Sverige förverkligar de nationella klimatmålen.
- Varit regional kontaktyta och dialogpart för regeringen och nationella myndigheter främst genom arbetet med att ge ett skånskt bidrag till Naturvårdsverkets uppdrag *Underlag till färdplan 2050*.
- Utgjort en sammanhållande länk mellan olika regionala och lokala aktörer genom nio aktiviteter. Vi har initierat Klimatsamverkan Skåne, där Region Skåne, Kommunförbundet Skåne och Länsstyrelsen Skåne samarbetar; drivit fram ett skånskt kompetenscentrum för miljöanpassad offentlig upphandling; genomfört flera utbildningar för att tillvarata lantbrukets potentialer inom energiområdet; samarbetat med forskningsprogram; samt bl a via Skånes Energiting aktivt sökt nya samarbeten och idéer lokalt och regionalt.
- Samverkat med Köpenhamnsregionen inom områdena bebyggelse, energisystem och transporter via främst tre initiativ. Dessa initiativ omfattar en resebyrå för att öka Öresundsregionens export av miljötekniklösningar; framtagandet av en Öresundsgemensam strategi för stärkt samarbete inom klimat och cleantech mellan den danska och svenska sidan av Öresund; samt genom att agera projektpart i EU projektet Clean Baltic Shipping som syftar till lösningar i form av bästa tillgängliga tekniker för hamn- och rederiverksamhet i Östersjön.

Summary

In order to fulfill the government commission *Pilot county for green development*, the administrative board of Skåne has:

- Developed and analyzed various methods and tools that stimulate reduced carbon emissions and energy transition through ten new methods and tools. These methods and tools have focused on increased production and use of biogas; planning for a higher proportion of public transport; compilation of the county's energy statistics to illustrate its energy flows and identify potential areas of intervention; and enabling steps for energy efficiency of enterprises through training of inspectors and energy advisors.
- Inspired, supported and disseminated guidance and experience to other counties through five activities: e.g. arranged a summit for the nine southernmost counties to jointly identify strengths and weaknesses in their respective strategic climate and energy efforts; initiated a network for continued exchange of strategic climate and energy work; along with the other two pilot counties designed and proposed an organization for strengthening the county administration interaction; and along with other pilot counties started a project web of regional climate and energy co-ordination where counties can share tools and methods.
- Conducted in-depth analysis of the implications of national policies for climate change mitigation and energy transition at the provincial level through a dozen submissions on proposals for new or modified instruments in climate and energy. These submissions often pointed out that the instruments are inadequate if Skåne is to contribute to the realization of the national climate goals.
- Acted as regional contact and partner for the government and national authorities primarily through the work of providing a Skåne contribution to Naturvårdsverket's mission *Underlag för Färdplan 2050*.
- Served as a connecting link between the various regional and local actors through nine activities. We have initiated a cooperation of Region Skåne, Länsstyrelsen Skåne and the Skåne municipalities; conducted several workshops to safeguard agricultural potentials in the energy sector; collaborated with research programs; and actively sought new partnerships and ideas locally and regionally e.g. through the annual exhibition Skånes Energiting.
- Collaborated with the Copenhagen region in the areas of housing, energy and transport via three main activities. These initiatives include a travel agent to increase the Öresund region's exports of environmental technology solutions; development of a strategy for strengthened collaboration in climate and clean tech across the Öresund; and by acting project partners in the EU project Clean Baltic Shipping aimed at solutions in the form of best available techniques for port and shipping operations in the Baltic.

Inledning

Föreliggande rapport utgör Länsstyrelsen Skånes slutredovisning av regeringsuppdraget *Pilotlän för grön utveckling*. Utöver rapporten kommer en ekonomisk redovisning att lämnas till regeringskansliet.

Bakgrund

Regeringen har utsett Dalarna, Skåne och Norrbotten till *Pilotlän för grön utveckling*, och länsstyrelserna i respektive län till huvudmän för uppdragen². Pilotlänsuppdraget avser perioden 1 september 2010 till 30 juni år 2013. Uppdraget föranleds av en utvärdering av de regionala klimat- och energiarbetena som visar att dessa varierar vad gäller ambition, förankring, kvalitet och förverkligande. Regeringen ger därför några av de mest framgångsrika länen, ”pilotlänen”, i uppdrag att stödja och inspirera de län som inte kommit lika långt i sitt arbete, så att erfarenheter kring framgångsrika arbetssätt kan spridas mellan länen. Pilotlänen ska ”stärka och utveckla det regionala arbetet för minskad klimatpåverkan och energiomställning och därigenom omställningen till en grön utveckling”. De ska ”vara en motor i ett nationellt arbete för grön utveckling samt visa på den nyckelroll länsstyrelserna har för att föra ut och förverkliga den nationella klimat- och energipolitiken i landet”. I regeringsuppdraget anges fem (för Skåne sex) delmål eller uppgifter för uppdraget:

1. Utveckla och analysera olika arbetsmetoder och verktyg som stimulerar en minskad klimatpåverkan och energiomställning regionalt och samtidigt bidrar till att främja en grön utveckling. Utifrån dessa erfarenheter ta fram en vägledning till stöd för övriga län.
2. Aktivt arbeta för att inspirera, stödja samt sprida vägledning och erfarenheter till andra län i deras arbete med att utveckla arbetet med klimat- och energistrategier och därigenom omställningen till en grön utveckling.
3. Genomföra fördjupade analyser av konsekvenser av nationella styrmedel för minskad klimatpåverkan och energiomställning på regional nivå för att identifiera brister, hinder och möjligheter och behov av justeringar och kompletteringar av dessa.
4. Vara regional kontaktyta och dialogpart för regeringen och nationella myndigheter under arbetets gång för att påvisa hinder och föreslå prioriteringar och förbättringsmöjligheter ur ett regionalt perspektiv beträffande nationella insatser och åtgärder för klimat- och energiutmaningarna och för hur de kan främja en grön utveckling.
5. Utgöra en sammanhållande länk mellan olika regionala och lokala aktörer inom näringsliv, offentlig sektor och ideella organisationer för att fånga upp och stödja idéer som kan ingå i pilotlänsatsningen.
6. Samverka med Köpenhamnsregionen inom områdena bebyggelse, energisystem och transporter i syfte att skapa nya jobb och ökad konkurrenskraft för Öresundsregionen (gäller endast Skåne).

² Regeringsbeslut M2010/3478/H 100826.

Enligt samma regeringsbeslut ges Statens Energimyndighet, Boverket, Tillväxtverket, Trafikverket, Naturvårdsverket, Statens jordbruksverk och Skogsstyrelsen i uppdrag att inom befintliga budgetramar:

- Bistå pilotlänen med expertkompetens för bl.a. styrmedels- och systemanalyser.
- Medverka med kompetensstöd i genomförandet av pilotprojekt.
- Underlätta dialog och erfarenhetsåterföring.

Målgrupper

Länsstyrelsen Skåne har som huvudman för uppdraget arbetat med tanke på tre primära målgrupper:

1. Andra län och länsstyrelser

Arbetet inom pilotlänsuppdragets första och andra delmål ("utveckla ... ta fram vägledning" respektive "inspirera, stödja") har huvudsakligen riktat sig till andra län och länsstyrelser, i synnerhet sydlänen³ (enligt den uppdelning de tre pilotlänen enats om).

2. Regeringen

Mottagare av resultaten från arbete inom det tredje och fjärde delmålet ("analysera ... styrmedel" respektive "föreslå förbättringsmöjligheter beträffande nationella insatser") har varit uppdragsgivaren, dvs. regeringen.

3. Skånska aktörer och Öresundsregionen

Det femte och sjätte delmålet ("utgöra en sammanhållande länk" respektive "samverka med Köpenhamnsregionen") pekar på en tredje betydelsefull målgrupp; skånska aktörer och Öresundsregionen. Pilotlänsuppdraget har varit en möjlighet att stärka regionen genom att glädjas åt det genomförda och enas kring det fortsatta gemensamma arbetet.

Uppslag och urval

För att identifiera vad som bör ingå i samt fullgöra uppdraget har Länsstyrelsen Skåne använt sig av flera olika metoder:

- Länsstyrelsen Skåne har inhämtat förslag till, utformat och beslutat om aktiviteter samt finansiering genom regional samverkan, samt samverkan inom Länsstyrelsen Skånes olika avdelningar (Bilaga 1).
- Pilotlänen har under uppdraget delat in länsstyrelserna mellan sig i norra, mellersta och södra Sverige. Pilotlänen har haft ansvaret att bistå med stöd till "sina" respektive län, där utgångspunkten bl a varit den utvärdering som Energimyndigheten gjort av länsstyrelsernas energiarbete samt regeringens betygsättning av länsstyrelsernas årsredovisning inom energiområdet⁴.

³ De s.k. sydlänen består i detta sammanhang av Skåne, Blekinge, Halland, Gotland, Kalmar, Kronoberg, Jönköping, samt Västra och Östra Götaland.

⁴ Statusrapport *Arvande länsstyrelsernas arbete och utveckling av de regionala energi- och klimatstrategierna*. Dnr 00-11-6906. Energimyndigheten ER2012:19, samt Näringsdepartementet och

- Pilotlänen har vid flera tillfällen haft möten med representanter för de nationella myndigheter som haft uppdraget att medverka i pilotlänsuppdraget.
- Pilotlänen har månatligen haft möten för att koordinera gemensamma insatser och samordna dialogen med bland annat departement och nationella myndigheter. Ordförandeskapet bland pilotlänen har roterat. Slutredovisning av uppdraget genom rapport och slutseminarium har samordnats mellan pilotlänen. Pilotlänen har samverkat med övriga länsstyrelser genom bland annat länsstyrelsernas nätverk för energisamordnare.
- Rekommendationer från pilotlänens följeforskare, som redovisar sitt uppdrag i en separat rapport.

Gränserna för regeringsuppdraget *Pilotlän för grön utveckling* kan dras på åtminstone två sätt:

1. Allt som ett pilotlän utför är per definition pilotlänsaktiviteter.
2. Endast aktiviteter som i förväg rubricerats som pilotlänsaktiviteter och genomförs med pilotlänsmedel är pilotlänsaktiviteter.

I sin återkoppling på pilotlänens första lägesrapporter förefaller Regeringskansliet föredra den senare gränsdragningen. Emellertid är det Länsstyrelsen Skånes erfarenhet att få aktiviteter startar ur intet, utan oftast är en fortsättning på eller förstärkning av en tidigare påbörjad serie av aktiviteter som initierats av Länsstyrelsen Skåne eller någon annan. Den senare gränsdragningen bortser dessutom från aktiviteter som genomförts för att organisationen sett som sitt ansvar att sprida erfarenheter till besläktade organisationer i andra län, utan att begära ersättning därför.

Rapportering

Pilotlänen har under uppdragstiden regelbundet haft träffar med Miljö- och Näringsdepartementet för att avrapportera genomförda aktiviteter, lyfta frågor som behövt ökad uppmärksamhet från nationell nivå samt stämma av fortsatta aktiviteter. I enlighet med instruktioner för uppdraget har skriftliga rapporter skickats till Regeringskansliet eller Energimyndigheten:

- *Nulägesrapport för Pilotlän Skåne*, december 2010⁵.
- *Lägesrapport för Skåne*, 22 december 2011⁶.
- *Skånerapport*, 23 november 2012 resp. 13 februari 2013.

Parallellt med ovanstående genomför en extern konsult (följeforskare) en utvärdering avseende resultat och effekter, samordnat med övriga Pilotlän.

Miljödepartementets återkoppling på länsstyrelsernas årsredovisningar Uppdrag 43 Regionala klimat- och energistrategier m.m. Även *Statusrapport Avseende arbetet med utveckling och genomförande av de regionala energi- och klimatstrategierna*. Dnr 00-10-6567. Energimyndigheten.

⁵ *Nulägesrapport för Pilotlän Skåne*. Länsstyrelsen Skåne 2010-12-27. Diarienummer 100-11827-10.

⁶ *Lägesrapport för Skåne - Pilotlän för grön utveckling*. Länsstyrelsen Skåne 2011-12-22. Diarienummer 420-24540-2011.

Genomförda aktiviteter och resultat

De redovisade aktiviteterna bidrar ofta till fler än ett av Pilotlänsuppdragets sex delmål, medan de i denna rapport endast listas under sitt huvudsakliga delmål.

Aktiviteter inom uppdragets uppgift 1: Ge vägledning rörande arbetsmetoder och verktyg

1. Planeringsverktyg för biogas

Efter att ha beräknat och i rapportform publicerat Skånes potential för biogasproduktion⁷ har Länsstyrelsen Skåne i samarbete med Biogas Syd utvecklat ett underlag i form av kartor i GIS-format. Kartorna kan användas för strategisk biogasplanering på kommunal nivå. De restprodukter som kartlagts är avloppsslam, matavfall, industriavfall, gödsel och odlingsrester som halm och potatisblast. Skånes totala potential för biogasproduktion från restprodukter beräknas till 3 TWh, vilket innebär att den nuvarande produktionen skulle kunna tiofaldigas och att varannan skånsk privatbil skulle kunna drivas med biogas. Kartorna kan laddas ner i GIS-format via Länsstyrelsens karttjänst utan krav på egen GIS-mjukvara. Ytterligare ett skikt planeras, som avser potentialen i marin och akvatisk biomassa.

GIS skikt för biogaspotential. <http://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/Skane/Biogaspotential/>

Verktöget ger biogasintressenter en överblick över närområdets potential för biogasproduktion och -användning. Utifrån datan som ligger till grund för verktöget och som finns tillgängligt via Länsstyrelsen Skånes hemsida kan mer detaljerade studier genomföras och stödja beslut om investeringar och strategier för biogas. I projektet *Biogas KomIn* har sju skånska kommuner använt GIS-verktyget för att utreda de lokala möjligheterna för biogas.

2. Processerna för tillstånd för biogasanläggningar

Intresseorganisationen Biogas Syd har tillsammans med Biogas Sydöst i januari 2013 arrangerat två workshoppar om miljöprövning av biogasanläggningar, där även länsstyrelserna i Skåne, Västra Götaland, Värmland, Kalmar, Blekinge,

⁷ *Biogaspotential i Skåne*. Länsstyrelsen Skåne och Biogas Syd Länsstyrelserapport 2011: 22

Jönköping, Kronoberg samt Halland medverkade. Syftet är att underlätta och om möjligt harmonisera länens tillståndsprocesser via dialog mellan branschen och länsstyrelserna. Arbetet ska resultera i två dokument; goda exempel och tips till dem som ska ansöka om, respektive handlägga tillstånd för biogasproduktion. Samtalen kan även innebära starten för ett fortsatt utbyte av kunskap och erfarenheter inom området.

3. Arbetsmetodik för effektivare energianvändning inom tillsynen

I samarbete med Länsstyrelsen Dalarna arbetade Länsstyrelsen Skånes Miljötillsynsenhet under 2011 fram en arbetsmetodik för de egna medarbetarnas tillsynsarbete. Metodiken omfattade platsbesök (Bilaga 3), och var tänkt att spridas även till andra län⁸. Pga. omorganisation kom dock den färdiga metoden aldrig till användning. Istället genomförde Miljötillsynsenhet under hösten 2012 en kartläggning av alla de miljöfarliga verksamheter som Länsstyrelsen Skåne har tillsyn över, dvs. både A- och B-verksamheter. Syftet var att öka uppmärksamheten kring energihushållning och samtidigt få en bild av hur olika verksamheter arbetar med detta. Material samlades in genom mail- och/eller telefonkontakt med verksamhetsutövare. Antalet identifierade verksamheter, inklusive täktverksamheter, uppgick till 231. Av dessa var 214 i drift. Ett frågeformulär bestående av sju frågor kring energihushållning (Bilaga 2), togs fram. På Klimat- och energistrategernas begäran tillkom ytterligare två frågor för ett urval av dessa verksamheter. Följande informationsmaterial medföljde enkäten:

- Ekonomiskt stöd för energikartläggning i företag (Energimyndigheten)
- Energieffektiva företag i Skåne (PROEFF)
- Ta ansvar för miljö och ekonomi - Spara energi (Länsstyrelsen Skåne)
- Energikoll i små och medelstora företag (Energimyndigheten)

Undersökningen visade att en stor andel av verksamheterna inte genomfört en energikartläggning eller åtgärdsplan. Detta bör följas upp inom ramen för den kommande tillsynen. 45 verksamheter svarade ej, trots påminnelser. Den upprättade kontakten, per telefon och/eller epost, med kontaktpersonerna för de olika verksamheterna kan generellt anses ha fungerat bra. Information kunde spridas till ett stort antal verksamhetsutövare på ett snabbt och effektivt sätt.

4. PROjekt för EnergieFFektivisering i skånska företag genom tillsyn och rådgivning, PROEFF II

PROEFF är ett samarbete mellan Länsstyrelsen Skåne och Energikontoret Skåne. Projektet ger stöd till inspektörer och energirådgivare som sedan är ute

⁸ Som förberedelse inför Energimyndighetens övertag av energitillsynsvägledningen år 2011 arbetade dessutom Länsstyrelsen Skåne och Länsstyrelsen Dalarna fram den *tillsynsvägledning av verksamhetsutövares egenkontroll gällande energihushållning och förnybara energikällor* som Energimyndigheten nu sprider.

och entusiasmerar skånska företag att energieffektivisera. PROEFFs andra projektperiod, PROEFF II, har pågått 2011-2012, och omfattade flera aktiviteter:

- Teoretisk och praktisk utbildning i energieffektivisering och miljö rätt för Länsstyrelsen Skånes och de skånska kommunernas tillsynspersonal, samt för kommunernas Energi- och klimatrådgivare.
- Information till företagen genom seminarier, energirundvandringar, broschyrer och nyhetsbrev.
- Produktion och spridning av hjälpverktyg så som checklistor och presentationsmaterial, i syfte att inspektörer och rådgivare ska känna sig säkra på vad de kan, bör och får kräva med stöd av miljöbalken när de går ut på företagen.

PROEFFs användarvänliga och finurliga verktyg finns tillgängliga via www.proeff.se

5. Planering som verktyg för ett energismart samhälle

Länsstyrelserna i södra Sverige anordnade under våren 2012 sex seminarier på olika sydsvenska orter på temat *planeringsverktyg för ett energismart samhälle*. Seminarieturnén anordnades i samarbete med Boverket och Energimyndighetens program *Uthållig kommun*. Syftet var framför allt att sprida information om metoder utvecklade inom programmet Uthållig kommun, men även att informera om Boverkets arbete med hållbar stadsplanering och nya Plan och Bygglagen. Turnén riktade sig till ansvariga för den kommunala översiktliga planeringen, politiker och kommunernas klimat- och energistrateger. I en utvärdering av seminarieturnén ansåg många deltagare att seminarierna ägnade för mycket tid för övergripande frågor och att det var för lite av konkretion och tillämpning⁹. Man önskade mer tid för verktyg och metoder. I de skånska kommunerna finns en tydlig önskan om fortsatt stöd i ämnet, och behovet anges som stort eller mycket stort.

6. Energibalans för Skåne: Metodbeskrivning

*Energibalans för Skåne*¹⁰ sammanställdes under hösten 2012 och ger en övergripande bild av energiläget i Skåne mellan 1990-2010. Rapporten visar hur tillförsel, produktion och användning av olika energislag samt utsläpp av växthusgaser utvecklats i Skåne med en djupdykning för 2010. En separat *Metodbeskrivning*¹¹ beskriver utförligt de kompletteringar och avvägningar som gjordes, visar hur SCBs energistatistik justerats och hur sekretessbelagda uppgifter har hanterats. Metodbeskrivningen är en vägledning för andra län, kommuner och aktörer som i sin verksamhet arbetar med SCBs energistatistik.

⁹ Slutredovisning av projekt: *Planering som verktyg för ett energismart samhälle – en seminarieturné 2012*. 2012-10-22. Dnr 420-7772-2012.

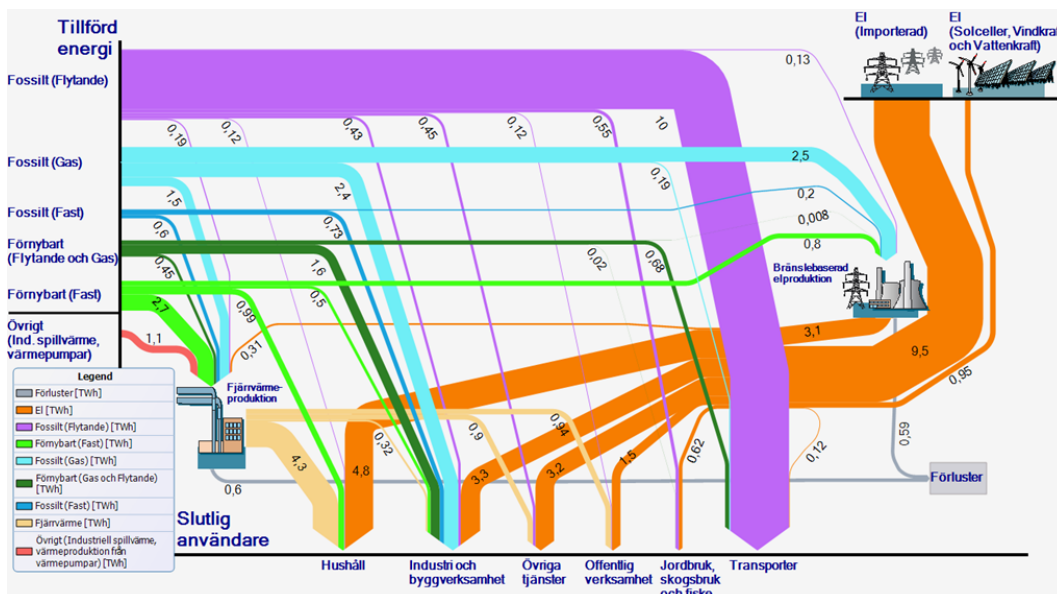
¹⁰ *Energibalans för Skåne*. Länsstyrelsen Skåne 2013:3.

¹¹ *Energibalans för Skåne – metodbeskrivning*. Länsstyrelsen Skåne 2013:3b.

Att vissa uppgifter i SCBs sammanställning Kommunal och Regional Energistatistik är sekretessbelagda orsakade problem under arbetet med energibalansen. Sekretessen är ett problem för klimat- och energiarbetet i flera kommuner och län eftersom den försvårar bl.a. uppföljning, målprioriteringar och åtgärdsarbete¹². Direktkontakt med företag indikerar att tillämpningen av sekretessreglerna sker alltför nitiskt. Länsstyrelsen Skåne är intresserad av om sekretessreglerna tillämpas på rätt sätt och har därför initierat tre följdaktiviteter:

- Diskussion i Energieffektiviseringsrådet, EER.
- En *Hemställan gällande omprövning av sekretess för energistatistik på regional och kommunal nivå*, gemensam med Pilotlän Dalarna och Norrbotten, till Statistikutredningen, Näringsdepartementet och Miljödepartementet, 2012-05-04.
- En förfrågan i klimat- och energisamordnarnätverket om någon kommun vill göra gemensam sak med Malmö Stad gällande en prövning av SCBs tolkning och tillämpning av sekretesslagstiftningen.

Under 2013 används *Energibalans för Skåne* för att uppdatera Skånes *Regionala klimat och energistrategi*.

Sankeydiagram ur Energibalans för Skåne.

7. Stationsnära läge

Länsstyrelsen Skåne har tillsammans med Trafikverket, Skånetrafiken och Region Skåne genomfört projektet *Stationsnära läge*. En analys visar att 47 % av Skånes befolkning bor inom 2 km från en järnvägsstation, vilket ger goda förutsättningar för kollektivt resande. Samtidigt är 80 % av de skånska

¹² Se t ex *Förklaringar och rekommendation från arbetsgruppen om statistiksekretess och utsläpp i miljön*. Naturvårdsverket, Statistiska centralbyrån och Energimyndigheten.
<http://www.energimyndigheten.se/Global/Statistik/KRE/rapport-statistiksekretess.pdf>

stationsområdena obebyggda. Genom att via samhällsplanering bygga tätt, blandat och tillgängligt i stationsorter kan vi:

- Skapa stationsområden som blir attraktiva för dem som bor på orten, dem som besöker orten, och dem som passerar förbi.
- Minska transportbehovet och därigenom koldioxidutsläppen.
- Minska bilanvändningen med 10 km/dygn och anställd om arbetsplatsen ligger i ett stationsnära läge.
- Utnyttja marken i tätorterna bättre. Nära hälften av alla nybyggen i Skåne planeras på värdefull åkermark. En känslig fråga i Skåne!
- Skapa attraktiva och trygga stationsområden där det finns människor under dygnets alla timmar.
- Ge fler invånare tillgång till en stor del av Skånes gemensamma arbetsmarknad. Från exempelvis Höörs station kan man nå nästan hälften av Skånes arbetstillfällen inom en timme, till fots, cykel eller med kollektivtrafik.
- Utnyttja befintlig infrastrukturens maximala potential.

Projektet visar att det är möjligt att fördubbla Skånes befolkning, utan att öka biltrafiken. Förutom en serie seminarier har två skrifter, en analys av potential, förutsättningar och svårigheter, samt en praktisk vägledning, publicerats¹³.

8. Infrastrukturplanering

Ett uppdrag som utgick från Näringsdepartementet via en samverkansgrupp bestående av statliga myndigheter (Trafikverket, Tillväxtverket, Trafikanalys samt Tillväxtanalys) och länsstyrelser har bedrivits av Länsstyrelsen Skåne i samarbete med Trafikverket. Arbetet har genomförts via tre workshoppar (i Härnösand, Malmö och Kalmar), där orterna valdes utifrån ett önskemål om en bra blandning av län utifrån t ex befolkningsmängd, geografiska förutsättningar och tillväxt. Ytterligare en viktig faktor var att ta med län med olika typer av regionala upprättare av länstransportplaner: i Västernorrlands län är Länsstyrelsen planupprättare, i Kalmar län ett regionförbund och i Skåne fungerar en regionkommun som planupprättare. Resultaten har sammanställts i rapporten *Statligt stöd infrastrukturplanering*¹⁴. Tre slutsatser dras:

1. Beslut om stora investeringar fattas baserat på föråldrade och undermåliga analyser.
2. Bristfälliga processer och dialoger leder till överdimensionerade trafiklösningar och felaktiga prioriteringar.
3. Det saknas koppling mellan översiktplanerna och infrastrukturplaneringen.

¹³www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/sv/publikationer/2010/Stationsnara_rapp_ort_webb.pdf

¹⁴ *Statligt stöd infrastrukturplanering*. Länsstyrelsen Skåne, Trafikverket och Tyréns 2012-06-29.

Rekommendationer för fortsatt arbete återfinns i Bilaga 4.

9. ÖP-resan

Utifrån en ursprunglig idé från Länsstyrelsen Skåne kallad *Utvecklad miljömålsuppföljning avseende hållbara transporter*, där en ny modell för uppföljning av transporter visavi det regionala miljömålet skulle utvecklas, formerades projektet ÖP-resan. Projektet är ett samarbete mellan Boverket, länsstyrelsernas Forum för Samhällsbyggande, länsstyrelserna i Dalarna, Norrbotten och Skåne, samt RUS (Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet). Det övergripande syftet med projektet är att bidra till att utveckla planinstrumentet översiktsplan enligt Plan och Bygglagen PBL 2010:900 så att det tydligare tar hänsyn till och samordnas med miljömålen, särskilt miljömålet *God bebyggd miljö*. ÖP-resans fysiska nedslag koncentreras till kommuner som arbetar med översiktsplaner enligt de nya reglerna i PBL, med länsstyrelserna som granskare. Projektet startades under våren 2013 och avslutas under hösten. En konferens planeras till 2014.

10. Kollektivtrafik: Skåne visar vägen

Skåne har uppmärksammats för sitt arbete med hållbart resande, bl a eftersom det kollektiva resandet i Skåne sedan millennieskiftet fördubblats.

Länsstyrelsen Skåne har genomfört en serie intervjuer för att kunna urskilja vilka framgångsfaktorerna för ökad kollektivtrafik är, och om dessa är kopierbara och till nytta för andra län. De huvudsakliga faktorerna för framgång visar sig vara dels sammanslagningen av två län, och dels att trettio tre skånska kommuner kunde enas om att avstå makt och låta regionen sköta kollektivtrafiken. Av betydelse var också enskilda personers engagemang och mod, t ex var beslutet att Skånetrafiken även skulle gå över Öresundsbron inte självklart efter att SJ hoppat av. På några få år kunde Skånetrafiken öppna 13 nya tågstationer ända upp i södra Småland. Denna Skånes framgångssaga inom hållbart resande publiceras i rapportform under hösten 2013.

Aktiviteter inom uppgift 2: Inspirera, stödja och vägleda andra län i deras strategiska arbete

11. Rundabordsamtal med sydlänens länsledningar

Under vintern 2011/12 tog Länsstyrelsen Skåne initiativ till tre rundabordsamtal:

- I Kalmar den 13 december 2011 mellan Länsstyrelserna i Skåne, Kalmar, Kronoberg och Gotland.
- I Hässleholm den 18 januari 2012 mellan Länsstyrelserna i Skåne, Blekinge och Halland.
- I Jönköping den 24 januari 2012 mellan Länsstyrelserna i Skåne, Jönköping, Västra Götaland och Östergötland.

I dessa samtal medverkade länsledning, länsråd eller landshövding tillsammans med berörda chefer och handläggare, totalt deltog cirka 50 personer. Samtalen genomfördes i syfte att inspirera och stödja varandra i det strategiska klimat- och energiarbetet och samtidigt skapa en bättre förståelse mellan länen. Inför samtalen hade varje länsstyrelse förberett en SWOT-analys som redovisades under dessa samtal, sammanfattas i Bilaga 5. Utifrån de rundabordssamtal som samtliga tre pilotlän kallade till under vintern 2011/2012 skrevs en gemensam sammanställning¹⁵, som spreds till nätverket för klimat- och energisamordnare.

Med anledning av att Näringsdepartementet och Miljödepartementet gjort utvärderingar av länsstyrelsernas klimat- och energistrategiska arbete och kommit fram till att ungefär en fjärdedel av länen kan anses vara svaga⁴ ansågs Pilotlänen behöva ”fånga upp behov av individuellt stöd”. Länsstyrelsen Skåne arrangerade ytterligare ett rundabordssamtal med sydlänens länsledningar den 12 oktober 2012. Under detta samtal framkom bl a:

- En förvåning över utvärderingens metod, där länsstyrelserna inte ansåg sig ha tillräknats rapporterade initiativ. Dessutom utvärderades en uppgift som vid tidpunkten ännu inte var en del av länsstyrelsernas uppdrag.
- Åsikten att regeringskansliets omdömen röjer brist på erfarenhet av hur arbete på regional nivå kan och bör bedrivas. Gruppen var överens om att samverkan är av godo, men att det långt ifrån alltid är bäst att en länsstyrelse leder arbetet. Länsstyrelsens roll bör snarare beskrivas som katalysatorns.
- Förslag om att utväxling av utkast till redovisningar av klimat- och energirelaterad verksamhet ska ske mellan sydlänen.
- Rekommendationen att sydlänen till kommande utvärderingar bör vara redo att påvisa våra initiativ på ett åtgärdsinriktat vis; visa länsledningens engagemang samt organisationens koppling till produktionen. Vidare bör länsstyrelserna framhålla att det är resultatet som räknas, inte vem som leder.

Mer i Bilaga 6.

12. Länsstyrelsernas Energi- och Klimatsamverkan (LEKS)

Under projektperioden har pilotlänen funnit att länsstyrelserna behöver förbättra sin samverkan på energi- och klimatområdet. I samråd med energisamordnarnätverkets samordningsgrupp föreslog pilotlänen en organisation för stärkt samverkan: Länsstyrelsernas Energi- och Klimatsamverkan (LEKS)¹⁶. LEKS påbörjar aktiviteter under hösten 2013, och ska utveckla länsstyrelsernas energi- och klimatarbete inom bland annat följande fyra områden:

¹⁵ Länsstyrelsernas energi- och klimatarbete. Gemensamma utvecklingsbehov. Länsstyrelsen Dalarna Rapport 2012-03-09.

¹⁶ Nationell samordning av länsstyrelsernas energi- och klimatarbete – organisation och verksamhet. Länsstyrelserna PM 2012-05-31.

- Länsstyrelsernas roll och uppdrag samt dialog med den nationella nivån.
- Länsstyrelsernas interna samordning och samverkan mellan länsstyrelserna.
- Länsstyrelsernas arbete med att strategiskt samordna och leda energiomställningen.
- Länsstyrelsernas interna miljöledningssystem.

13. Forum för erfarenhetsutbyte mellan sydlänen

Länsstyrelsen Skåne har tagit initiativ till ett sydlänsnätverk för strategiskt klimat- och energiarbete i de nio sydligaste länen. Nätverkets huvudsakliga syfte är att vara ett forum för aktuella frågor, funderingar och utveckla samverkan inom området. Under 2010 har ett sydlänsmöte genomförts, under 2011 fem, under 2012 två och under första halvåret 2013 två. I början av utbytet var Länsstyrelsen Skåne var ständigt ordförande, medan ordförandeskapet nu cirkulerar. Sydlänsnätverket har underlättat planering och bidragit till att sprida goda exempel, idéer och kunskap bland länsstyrelserna. T ex har Länsstyrelsen Skåne använt en projektidé om kartering av spillvärme utvecklad av Länsstyrelsen i Östra Götaland, samt är i färd med att utforma ett projekt om logistik och tjänsteresor inspirerad av Länsstyrelsen i Jönköping. Sydlänsnätverkets samverkan har även resulterat i turnén Energismart samhällsplanering, aktivitet 5. Sydlänen har författat en gemensam skrivelse till Energimyndigheten angående stöd till projekt inom upphandling, samt undersöker möjligheterna till ett gemensamt upphandlingsprojekt för att stödja kommuner.

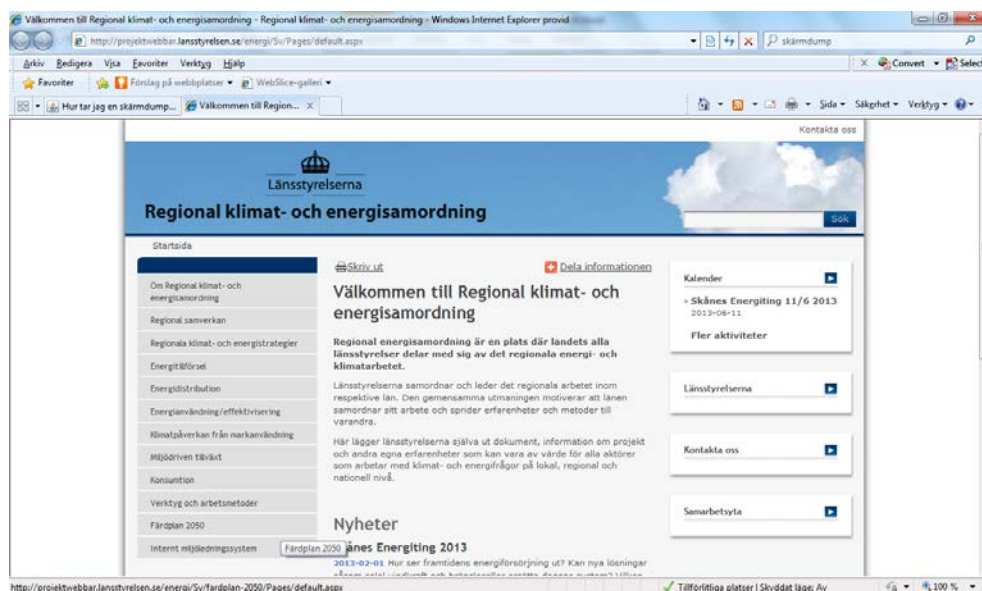
Sydlänens klimat- och energisamordnare anser att den administrativa procedur som vartannat år krävs av länsstyrelserna för att tillförsäkra sig fortsatt finansiering är tid som bättre ägnats åt att skapa och genomföra insatser. Systemet med sakfinansiering medför en osäkerhet och ryckighet i resursplaneringen av klimat- och energiarbetet som knappast gagnar detsamma, t ex blir det svårt att ge tydliga besked till samarbetspartners. Istället för att låta 21 länsstyrelser fritt beskriva och försöka vinna stöd för de aktiviteter man tänker sig bedriva nästkommande period, föreslår sydlänen att Energimyndigheten i samarbete med Länsstyrelsernas Energi- och Klimat Samverkan (LEKS) sätter ramarna för arbetet, t ex genom att fastställa vissa obligatoriska aktiviteter, och att dessa finansieras på längre sikt än två år.

14. Webbaserad vägledning

Under perioden mars-juni 2013 har Länsstyrelsen Skåne väglett övriga länsstyrelser i arbetet med att lägga ut information på en projektwebb för regional klimat- och energisamordning (www.lansstyrelsen.se/energi). Projektwebben skapades på initiativ av pilotlänen genom Länsstyrelsen Dalarnas försorg, och kommer efter pilotlänsuppdragets avslut förmodligen att drivas via Länsstyrelsernas Energi- och Klimat Samverkan (LEKS). Syftet med projektwebben är att synliggöra klimat- och energiarbetet i länen och att

skapa ett forum där länen smidigt kan dela med sig av verktyg och arbetsmetoder.

Länsstyrelsen Skåne har även tagit initiativ till samt genomfört en sammanslagning av en tidigare existerande s.k. *sharepoint* med den nya projektwebben.

Länsstyrelsens projektwebb för klimat- och energi.

15. Studie: Länsstyrelsens roll i arbetet med regionala klimat och energistrategier

Studien, vars inriktning initierats av Länsstyrelsen Skåne, bygger på intervjuer med tjänstemän på länsstyrelser, kommuner och regionala samverkansorgan samt ett landsting i fyra län: Stockholm, Södermanland, Västmanland och Östergötland¹⁷. Analysen visar att de regionala klimat- och energistrategierna har kommit till begränsad användning i de olika aktörernas klimatarbete. Samtidigt har de arbetsprocesserna kring strategierna bidragit till att det strategiska klimat- och energiarbetet utvecklats i länen, bland annat genom ökad samverkan mellan aktörer. Studien visar även att det finns otydligheter kring de regionala aktörernas roller, otydligheter som dock aktörerna själva inte upplever som något hinder i arbetet utan som de anser kan leda till ökad dialog mellan aktörerna. Länsstyrelserna befinner sig ha en viktig roll i det fortsatta strategiska klimat- och energiarbetet, främst när strategierna konkretiseras genom framtagandet av åtgärdsprogram.

¹⁷ *Tänk globalt, samverka regionalt, agera lokalt*. Magnus Strand 2013. Ett examensarbete inom magisterprogrammet *Tillämpad Klimatstrategi* vid Lunds Universitet.

Aktiviteter inom uppgift 3: Analysera nationella styrmedel

16. Uppföljning Skånes klimat- och energimål

Med hjälp av *Energibalans för Skåne* kan fem av de totalt sex skånska regionala klimatmålen följas upp. Klimatmålen är regionala delmål under de nationella miljö kvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan* och *God bebyggd miljö* och finns beskrivna i rapporten *Klimatmål för Skåne* från 2010¹⁸. Skåne når endast ett av fem energi- och klimatmål, vilket är en effekt av rådande och tidigare styrmedel.

<i>Skånes regionala energi- och klimatmål</i>	<i>Utfall</i>
1. Utsläpp av växthusgaser Utsläppen av växthusgaser i Skåne ska år 2020 vara minst 30 procent lägre än år 1990. Målet gäller verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsätter.	Det skånska klimatmålet om växthusgasutsläpp nåddes nästan redan år 2010 då utsläppen minskat med nära 29 % jämfört med 1990. Om inget drastiskt händer för de sektorer som ingår i statistiken verkar det möjligt att nå målet till 2020.
2. Effektivare energianvändning Energianvändningen (avser slutlig energianvändning) ska år 2020 vara 10 procent lägre än genomsnittet för åren 2001-2005.	Fram till 2008 hade energianvändningen i Skåne minskat med drygt 8 % jämfört med medelvärdet för 2001-2005, men sedan dess har energianvändningen ökat kraftigt. Det innebär att energianvändningen måste minska med 0,4 TWh eller drygt 1 procent av totala energianvändningen årligen fram till 2020 för att målet ska nås.
3. Förnybar elproduktion Produktionen av förnybar el i Skåne ska år 2020 vara 6 TWh högre än år 2002.	Jämfört med basåret 2002 har den förnybara elproduktionen ökat med 1 TWh år 2010. Denna ökning är helt otillräcklig för att det regionala klimatmålet om förnybar el till 2020 ska kunna nås.
4. Transporter Utsläppen av växthusgaser från transporter i Skåne ska år 2015 vara 10 procent lägre än år 2007.	Sedan 2007 har transportsektorns utsläpp av växthusgaser minskat med 3,5 %. Fortsätter utsläppen att minska i samma takt fram till 2015 innebär det en minskning på 9,3 % av 2007 års utsläpp. En förklaring till de minskade utsläppen 2008 och 2009 kan vara att den ekonomiska lågkonjunkturen ledde till färre transporter och att sektorn under 2010 börjat återhämta sig. Det är därför osäkert om målet kommer att nås.
5. Biogas Biogasproduktionen i Skåne ska vara 3 TWh år 2020.	I dagsläget produceras enbart en tiondel av de 3 TWh som är produktionsmålet för biogas till 2020. Det har inte skett några stora förändringar i biogasproduktionen under de senaste åren, men produktionen

¹⁸ Länsstyrelsen Skåne, 2010. *Klimatmål för Skåne - Regionala delmål under miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan*. Skåne i utveckling 2010:1.

2010 har ändå ökat sedan 2006. För att produktionen ska kunna nå målet om 3 TWh år 2020 krävs mycket kraftiga insatser.

17. Fortsatt driva på Skånes Färdplan för biogas 2020

Skånes *Färdplan för biogas 2020* är ett samarbete mellan ett fyrtiotal biogasaktörer i Skåne och syftar till att samordna och konkretisera arbetet med biogas i länet. Via en workshop *Styrmedel och incitament för ökad produktion och användning av biogas* (den 25 maj 2012) identifierades behov av följande kombination av styrmedel:

- Kostnadseffektiva stöd till produktion och biogasdistribution
- Styrmedel för förnybara bränslen som tar hänsyn till klimatnytta.
- Styrmedel som premierar val av rätt fordon. Hänsyn måste tas till att gasbilar inte körs på 100 % naturgas. Utforma styrmedel så att biogasens inblandning medräknas.

Samarbetsgruppen enades om att publicera en debattartikel med detta innehåll. Här avstod Länsstyrelsen Skåne från medverkan eftersom man inte ville dela artikel med en kommersiell aktör. Slutsatserna bildade grund till en skrivelsen *Klimatsamverkan Skånes syn på biogasens framtida utveckling i Sverige*¹⁹ som KSS överlämnade under en uppvaktningsavhandling av miljö- och jordbruksutskottet i oktober 2011 samt Näringsdepartementet i januari 2012. Slutsatserna blev även en del av Skånes Underlag till RU Färdplan 2050 (aktivitet 32). Tillsammans med Region Skåne planeras ett rundabordssamtal om biogas och Skåne med ministrarna Lena Ek och Eskil Erlandsson under 2013.

18. Förnybara drivmedel och förmånsbeskattning

Som en del av arbetet med *Skånes färdplan för biogas* arrangerades workshopen *Styrmedel och incitament för ökad produktion och användning av biogas*. Under workshopen analyserades nuvarande styrmedel inom biogasområdet samt avfallsområdet. Gruppdiskussioner genererade följande prioritering:

- a. klimatbonus och produktionsstöd
- b. skattebefrielse bränsle
- c. långsiktiga villkor med politisk enighet
- d. stöd till användning av biogödsel
- e. pumpstöd och förmånsvärde

Resultatet från workshopen fördes över till ledningsgruppen för Skånes Färdplan för biogas och ligger till grund för kommunikations- och lobbyarbetet för att föra fram Skånes ambitioner för biogasutvecklingen.

¹⁹lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/nyheter/2012/Underlag%20till_KSS_besok_Biogas_120131.pdf

19. Yttrande över Energimyndighetens rapport Implementering av artikel 7 i energieffektiviseringsdirektivet

Länsstyrelsen Skåne ställer sig i sitt yttrande²⁰ positivt över beslutet att inkludera den handlande sektorn i energieffektiviseringsbetinget - särskilt med tanke på de låga priserna i det europeiska systemet för handel med utsläppsrätter. Länsstyrelsen Skåne anser med anledning av den svenska implementeringen av kvotpliktssystemet som till stor del baseras på frivilliga åtgärder från olika aktörers sida, att det tydligare borde framgå *vilka de kvotpliktiga parterna är* och vilka slutanvändare energieffektiviseringen berör. Detta kommer även att underlätta den årliga uppföljningen av energibesparingar som krävs.

Länsstyrelsen Skåne föreslår vidare att klimatpåverkan blir en av Länsstyrelsens överprövningsgrunder enligt 11 kap PBL, och samtidigt en av de frågor Länsstyrelsen särskilt ska kommentera i sitt granskningsyttrande över kommunal översiktplan.

Länsstyrelsen Skåne efterfrågar en utredning anseende den svenska tolkningen av gällande unionsrätt med koppling till kommersiellt känsligt information. Utredningen borde även undersöka möjligheten att ändra sekretessbeläggningen av uppgifter till ett aktivt val när industrin ska rapportera sin energianvändning i stället för att ha sekretess som ”standardval”. Länsstyrelsen Skåne anser att man i stället för att rikta pengar till certifiering av företags energiledningssystem bör bevilja stöd åt genomförandet av identifierade åtgärder.

20. Yttrande över Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen

Länsstyrelsen Skåne ser en risk med att ökad användning av el i bilar leder till ökad produktion av fossil- och kärnkraftsbaserad el. Åtgärder, som säkerställer en övergång från fossil/kärnkraftsbaserad el till förnybar el anses därför vara ett viktigt komplement till det förslagna direktivet.²¹

21. Yttrande över Naturvårdsverkets Underlag till en färdplan för ett Sverige utan klimatutsläpp 2050

Länsstyrelsen Skåne kritiserar i yttrandet främst Naturvårdsverkets fokus på fortsatta utredningar och underlagets brist på konkreta lösningar²². Dessutom ifrågasätts att de främsta presenterade åtgärderna gäller inköp av utsläppsrätter från den internationella marknaden, koldioxidavskiljning resp. lagring, samt koldioxidupptag i skog och mark - åtgärder som är bekväma att föreslå, men

²⁰ Yttrande till Miljödepartementet. Länsstyrelsen Skåne 2013-04-19. Diarienummer 7280-13.

²¹ Yttrande till Näringsdepartementet Länsstyrelsen Skåne 2013-02-28. Diarienummer 500-3364-13.

²² Yttrande till Miljödepartementet. Länsstyrelsen Skåne 2013-04-11. Diarienummer 420-1932-13.

högst osäkra. Länsstyrelsen efterfrågar också en analys över de totala världsomspännande samhällsekonomiska kostnaderna och riskerna nu och framgent kopplade till kärnkraftproduktionen, en analys som lämpligen bör föregå ett förslag om kärnkraftens roll. Länsstyrelsen Skåne anser att rapporten bör kompletteras med bl.a. följande konkreta styrmedel:

- Långsiktiga ekonomiska styrmedel för att förverkliga regeringens vision om att en betydande del av elproduktionen baseras på kraftvärme, vindkraft och övrig förnybar kraftproduktion, inklusive incitament för småskalig elproduktion och inmatning till elnätet.
- Beslut om en lämplig ersättningsnivå (Länsstyrelsen Skåne har tidigare föreslagit 20 öre/kWh) för lantbrukets metanreduktion. Detta för att på allvar få igång biogasproduktionen och för att internalisera dess miljönytta.
- Produktionsstöd för biogasproduktion.

När det gäller *samhällsplanering och transporter* föreslår Länsstyrelsen Skåne att klimatpåverkan blir en av länsstyrelsens överprövningsgrunder enligt 11 kap PBL, samt att länsstyrelsen får en kontrollfunktion när det gäller MKB till översiktsplaner.

22. Yttrande över Förslag till sektorsövergripande biogasstrategi N2009/5373/E

Länsstyrelsen Skåne har lämnat följande sammanfattande synpunkter på Statens energimyndighets rapport om biogasstrategi²³: Förslaget till sektorsövergripande biogasstrategi har betydande brister och bör kompletteras med nedanstående punkter för att utgöra ett fullgott underlag till en framåtblickande nationell biogasstrategi:

- Konkret nationellt mål för biogas.
- Framtidsvision, gärna utifrån analys av nuvarande biogasaktörers framtidplaner.
- Konkretisering av vissa förslagna åtgärder såsom: skatt på konstgödsel, produktionsstöd för gödselbaserad rågasproduktion, satsningen på biogASForskning och åtgärder för ökad matsamling.
- Större fokus på biogas som lösning i en samlad fossiloberoende fordonsflotta, inte enbart tung trafik. Drivmedelsanvändning bör prioriteras. Regler för förmånsbeskattningen för tjänstebilar bör kvarstå.
- Nyttan med biogas i ett större perspektiv, inte enbart utifrån klimatnytta. Övergödning, landsbygddutveckling och utveckling av nya företag och miljöteknik är några områden som bör belysas bättre.

²³ Yttrande till Näringsdepartementet. Länsstyrelsen Skåne 2011-04-04. Diarienummer 500-84-11.

23. Yttrande över Tillståndsprocesser för anläggningar för förnybar el

I sitt gemensamma yttrande²⁴ framförde Länsstyrelsen Skåne och Länsstyrelsen Västra Götaland följande synpunkter:

- Den största andelen möjlig vindkraftsproduktion i Skåne utgörs av redan prövade tillståndsgivna anläggningar till havs som dock ännu inte uppförts. Det är ett hinder i förnyelsebar elproduktion om dessa anläggningar inte kommer till stånd. Deras sammanlagda potential uppgår till 6,1 TWh (298-321 vindkraftverk).
- En orsak till att vindkraftsutbyggnad till havs inte sker i önskvärd takt är att anslutningskostnaderna är höga. Av detta skäl bekostas motsvarande kostnader i Storbritannien och Danmark av staten.
- Att en kommuns yttrande i vetofrågan bör innebära att kommunen tar ställning till uppförandet och driften av vindkraftsanläggningen så som beskrivs i tillståndsansökan/MKB:n, och inte ett tillstyrkande under vissa förutsättningar.
- Länsstyrelserna har identifierat behov av mellankommunal planering av vindkraft, behov av centralt framtagna och enhetliga riktlinjer för hur samråd för vindkraft ska utformas, samt ett behov av en opartisk information om vindkraft.
- Att inte heller produktionen av biogas ökar i enlighet med potential och målsättningar. Utöver hinder som tidigare identifierats i en rapport²⁵ har Länsstyrelsen Skåne via tillståndsprocessen uppmärksammat ytterligare hinder: gränsen för tillståndsplikt för biogasanläggningar är alltför låg, och tillståndsprocessen för små biogasanläggningar omotiverat dyr.

24. Yttrande över Föreskrifter om hållbarhetskriterier Dnr 30-2011-4788

I sitt yttrande²⁶ framför Länsstyrelsen Skåne att ett säkerställande av bioenergis ursprung är en förutsättning för att få en trovärdighet och genomslag av bioenergiutnyttjandet. Det är även en förutsättning för att inte bara användandet utan även framställandet ska vara en del av en hållbar samhällsutveckling.

²⁴ Yttrande till Energimyndigheten. Länsstyrelsen Skåne 2011-08-11. Diarienummer 500-12548-2011.

²⁵ *Hinder för ökad biogasanvändning i Skåne*. Länsstyrelsen Skåne. Rapportnummer 2009:9.

²⁶ Yttrande till Energimyndigheten. Länsstyrelsen Skåne 2011-11-17. Diarienummer 400-18309-11

25. Yttrande angående Återrapportering enligt Energimarknadsinspektionens regleringsbrev för 2010 och 2009, Förändrade marknadsvillkor för biogasproduktion (EI R2010:17), samt Ökad andel biogas på en utvecklad biogasmarknad (EI R2009:12).

Länsstyrelsen Skåne mottog ovanstående tre rapporter på remiss. I sitt yttrande²⁷ instämmer Länsstyrelsen i slutsatsen att den totala biogasproduktionen måste öka och att biogasen sannolikt oftast har sin optimala användning som fordonsgas. Länsstyrelsen Skåne delar bedömningen att ytterligare stöd till biogasen kan vara nödvändig om biogasen ska kunna utvecklas och etableras. Länsstyrelsen Skåne anser att stöd till biogas är ett kostnadseffektivt sätt att nå både tillväxtpolitiska mål och våra nationella miljömål. Beträffande förslaget om ett system för ursprungsgarantier för gas är det viktigt att hålla nere de administrativa kostnaderna så att de inte påförs biogaspriset.

26. Yttrande över Avstämning inför remissmöte angående EU-kommissionens förslag till nytt direktiv om energieffektivisering (KOM (2011) 370) den 26 augusti 2011

I yttrandet²⁸ har Länsstyrelsen Skåne angivit att modellen med en miniminivå som medlemsländerna måste uppfylla leder till att det är miniminivån som blir normerande, med exemplet Sveriges plan- och bygglags regler för energiprestanda i nybyggda byggnader. Vidare påpekar Länsstyrelsen Skåne att förslaget om en renoveringshastighet på 3 % per år för offentliga byggnader måste skärpas för att målen till 2020 och 2050 ska uppnås, samt att energieffektiviseringskrav på offentliga byggnader bör innehålla tydliga krav på *förväntad* energistandard, inte på minimistandard.

27. Yttrande över urval av områden avseende riksintresse för vindbruk till havs

Som svar på en remiss från Energimyndigheten har Länsstyrelsen Skåne påmint om att Sverige fastställt en planeringsram om 10 TWh havsbaserad vindel till år 2020, varav 70 % inryms i tillstånd gällande Skånes kust. Det råder inte brist på för vindkraft intressanta områden, utan underskottet på vindkraft beror på de ekonomiska förutsättningarna. Detta bevisas av svenska vindkraftaktörers medverkan i utbyggnad av havsbaserad vindkraft i Danmark och Storbritannien. En revision av riksintresseområdena för vindkraft till havs

²⁷ Yttrande till Näringsdepartementet. Länsstyrelsen Skåne 2011-02-28. Diarienummer 500-16280-10.

²⁸ Yttrande till Näringsdepartementet. Länsstyrelsen Skåne 2011-08-29. Diarienummer 420-15630-11, 1200-001.

blir av underordnad betydelse tills vindkraftsaktörer i Sverige givits förutsättningar motsvarande andra europeiska länder.²⁹

28. Yttrande över Effektivare identifiering, beskrivning och bedömning av miljökonsekvenser M 2012/2031 R

I yttrandet³⁰ har Länsstyrelsen Skåne utvecklat åsikten att författningsförslagen är otillräckliga för att uppnå den avsedda effekten. Det är inte troligt att man med de föreslagna förändringarna uppnår en lättare och mer förutsebar tillämpning när det gäller miljöbedömning av planer och program, utan snarare är risken den motsatta. Föreslagna § 10 innebär att rimliga alternativa ska utgöra en del av MKB processen, men bör tydligare reglera att även *konsekvenserna* av dessa alternativ ska identifieras, beskrivas och bedömas, samt jämföras med planförslaget. Miljöbedömning kan användas som ett strategiskt processverktyg, särskilt i samband med översiktsplanering. Länsstyrelsen Skånes erfarenhet är dock att miljöbedömning *inte används som ett strategiskt processverktyg* när det gäller detaljplaner och översiktsplaner.

29. Yttrande över remiss av två delbetänkanden av Byggkravsutredningen (SOU 2012:86) samt Plangenomförandeutredningen (SOU 2013:91)

Länsstyrelsen Skåne har ställt sig frågande till om förslagen i betänkandena leder till ökad bostadsbyggande och effektivare plangenomförande³¹. Länsstyrelsen Skåne ser ett problem med kommunernas ansvar att uppnå miljömål och avsaknaden av instrument för att uppnå energikrav. Problemet kan lösas via ändrad lagstiftning, innehållande minimikrav, eller en högre lägstanivå.

30. Yttrande gällande Energimyndighetens förslag till revidering av områden av riksintresse för vindbruk i Skåne län

I yttrandet³² har Länsstyrelsen Skåne uttryckt att det är olämpligt för Skåne län att peka ut områden av riksintresse för vindbruk. Om så ändå ska ske bör kommunernas mer genomarbetade planering utgöra underlag för att finna de områden som är mest lämpliga och möjliga att peka ut som riksintressen. Länsstyrelsen Skånes erfarenhet är att instrumentet riksintresse för vindbruk saknar praktisk betydelse för hur mycket vindkraft som kan produceras i Skåne. Att peka ut omöjliga områden som riksintresse för vindbruk gagnar varken allmänintresset av att tillgodose behovet av grön energi, vindbolagens behov av förutsägbarhet eller kommunernas behov av användbara planeringsunderlag från staten.

²⁹ Yttrande till Energimyndigheten. Länsstyrelsen Skåne 2011-10-28. Diarienummer 500-13780-11.

³⁰ Yttrande till Miljödepartementet. Länsstyrelsen Skåne 2012-10-29. Diarienummer 500-18861-12.

³¹ Yttrande till Regeringskansliet. Länsstyrelsen Skåne 2013-04-24. Diarienummer 400-2197-13.

³² Yttrande till Energimyndigheten. Länsstyrelsen Skåne 2013-03-11. Diarienummer 408-28338-12 00-C-0478.

Aktiviteter inom uppgift 4: Vara regional kontaktyta och dialogpart för regeringen

31. Underlag till Miljödepartementets anförande vid Öresundstingets öppnande 7 oktober 2011

Länsstyrelsen Skåne har tagit initiativ till och levererat ett underlag till Miljödepartementet för ett anförande rubricerat *Cleantech och hållbara städer - för Öresundsregionen, och resten av världen!*³³ Underlaget (Bilaga 7) möjliggjorde för Miljödepartementets talare att i sitt anförande relatera till intressanta klimat- och energirelaterade initiativ i Öresundsregionen.

32. Färdplan för klimatet 2050

I början av 2012 samlade Länsstyrelsen Skåne skånska aktörer för att föra dialog om Skånes klimatpåverkan, samt om hur länet kan bidra till att uppnå den nationella klimatvisionen om ett Sverige utan nettoutsläpp av växthusgaser år 2050. Skånska aktörer har även kunnat bidra genom att komma in med skrivelser och svara på enkätfrågor. I dialogerna har representanter från Region Skåne, skånska kommuner, näringsliv, Klimatsamverkan Skånes referensgrupp, lantbrukssektorn, forskargruppen LETS 2050, representanter från fordonssektorn och ungdomsförbund deltagit. Synpunkter har även inhämtats från initiativet Färdplan för biogas i Skåne, där ett 30-tal aktörer deltar. Likaså har synpunkter erhållits från de åtta närmaste s.k. sydlänen, via möten som genomförts inom ramen för Skånes Pilotlänsuppdrag. I de dialogmöten som genomförts har frågor valts ut som särskilt berört den aktuella gruppen. En av de viktigaste slutsatserna gällande Sveriges möjlighet att nå visionen är att det finns ett genomförandeunderskott där det viktiga nu är att realisera åtgärderna, d.v.s. att gå från ord till handling. Uppdraget redovisades till Naturvårdsverk den 31 mars 2012³⁴, men dialogen om hur Skåne ska bidra till ett Sverige utan nettoutsläpp av växthusgaser 2050 fortsätter.

33. Styrmedelsförslag från regionala aktörer

Länsstyrelsen Skåne har haft som ambition att arbeta vidare med de styrmedelsförslag som var resultatet av diskussionerna med skånska aktörer inom regeringsuppdraget Färdplan 2050 (aktivitet 31). Tanken var att prioritera mellan förslagen genom att göra en analys av styrmedelsförslagets effektivitet. Emellertid finner Länsstyrelsen Skåne att en sådan prioritering inte är möjlig att göra eftersom fortlöpande och systematiska utvärderingar av olika styrmedels bidrag till långsiktigt effektiv miljöstyrning saknas. Se Bilaga 8.

³³ Miljödepartementet *Talunderlag inför Öresundstinget den 7 oktober 2011: Cleantech och hållbara städer - för Öresundsregionen, och resten av världen!* Promemoria 110922.

³⁴ www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/nyheter/2012/Fardplan%202050.pdf

Aktiviteter inom uppgift 5: Samverka med regionala och lokala aktörer, fånga idéer

34. Klimatsamverkan Skåne

Klimatsamverkan Skåne (KSS) är ett samarbete mellan Region Skåne, Kommunförbundet Skåne och Länsstyrelsen Skåne och ska utgöra Skånes huvudsakliga ”sammanhållande länk mellan olika regionala och lokala aktörer inom näringsliv, offentlig sektor och ideella organisationer”. KSS bildades 2010, men trots devisen ”samsyn, samverkan och samordning – utan ny byråkrati” har parternas samverkan de första åren varit motig, förmodligen beroende på skilda arbetsätt och uppdrag, samt bristande förståelse för desamma. En konsekvens av den bristande samordningen är att de skånska kommunerna uppvisar förvirring över de skånska klimat- och energimålen, troligen pga. separata styrdokument. Som åtgärder har KSS beslutat att arbeta för att uppnå Skånes regionala klimat- och energimål, samt ta fram mål för KSS.

I januari presenterade Klimatsamverkan Skåne en ny och interaktiv utställning om transporters effekt på klimatet. Utställningen har formen av en monolit som kommer att turnera runt i de skånska kommunerna.

Klimatsamverkan Skåne arrangerar årligen *Skånes Energiting*, som är Skånes största mötesplats för hållbara energifrågor. 2013 års tema "Fossilbränslefritt Skåne 2020" knyter an till den utmaning som KSS tagit initiativ till och som uppmanar kommuner, företag och privatpersoner i Skåne att arbeta för att bli 100 % fossilbränslefria i transporter, el och energianvändning³⁵.

35. Miljöanpassad offentlig upphandling för minskad klimatpåverkan (MILOU II)

Länsstyrelsen Skåne har drivit på och delfinansierat en aktivitet som syftar till att bilda ett skånskt kompetenscentrum för miljöanpassad offentlig upphandling. MILOU II, som projektet kallas, är en fortsättning på ett tidigare projekt inom samma tema (MILOU I³⁶). Aktiviteten bedrivs av Föreningen Hållbar Utveckling Skåne och startade först i januari 2013 pga. att ett väntat finansiellt stöd från Tillväxtverket uteblev. Som första steg inleds en informationskampanj om transformativa upphandlingar ("lösningar för helt nya koncept för att lösa många av de miljöproblem som inte dagens teknik rår på"), och i en andra fas tillkommer implementeringslabb med intresserade skånska kommuner. Projektledaren har entusiasmerat Miljöstyrningsrådet att

³⁵ www.klimatsamverkanskane.se/

³⁶ *Slutrapport för MILOU*. AP5 Svensk modell för Ren Tillväxt.

<http://www.milou.hutskane.nu/files/slutrapportmilouap5rentillvxt.pdf>

skapa ett digitalt forum för erfarenhetsutbyte och kunskapsutbyte där upphandlare ska kunna diskutera³⁷.

36. Samarbeta med forskningsprogrammet LETS2050

Tillsammans med forskningsprogrammen EcoMobility samt LETS 2050³⁸ arrangerades en workshop på temat *Färdplan för ett koldioxidneutralt transportsystem i Öresundsregionen* i februari 2012. Under workshopen diskuterades styrmedel och styrningsfrågor ur ett Skåne-perspektiv under tre huvudteman:

- *Utvecklingar/åtgärder*: Tre viktiga områden: transportsnål samhällsplanering, effektivisering av fordon, förnybar energi. Biogas kommer att fortsätta vara ett nischbränsle, internationella överenskommelser krävs inom sjöfarten. En långsiktig agenda och en vision, som påverkar och styr den kontinuerliga planeringen, saknas idag men behövs. Vi måste arbeta för att minska efterfrågan på transporter, flytta gods från väg till järnväg, satsa på tåg, andra finansieringsmodeller, kommungränsöverskridande perspektiv och självförsörjning. Att minska pendlingen står i kontrast till strategin för regionförstoring. Länsstyrelsen/Regionen behöver få ökad rådighet, kanske genom att finansiering av kommunal transportinfrastruktur administreras centralt och villkoras.
- *Styrmedel*: Längre tidsperspektiv i översiktsplaneringen och kunskapsspridning behövs. Markanvändningen bör bli riksintresse och ianspråktagande av så kallad +10 jordbruksmark för bostadsbebyggelse bör kräva tillstånd från någon instans över kommunal nivå. Andra förslag är tillståndsprövning för transportintensiva verksamheter (lagändring i miljöbalken), tillståndsprövning för lokalisering av kombiterminaler, *mobility management*, tillsyn av förmånsbeskattning av p-platser, förändring av skatteregler för reseavdrag, upphandling som styrmedel, skatt på flygresor, virtuella möten, investeringsbidrag.
- *Lokalt-regionalt-nationellt*: Brist på nationell samsyn och konkreta målbilder, tävlan mellan regioner kan vara bra. Lokala och regionala styrmedel kan vara radikala! Svårt för regionen att påverka transittrafiken.

37. Workshop: Hur hantera energieffektivisering i tillstånd och förprovning av lantbruk?

Länsstyrelsen Skåne arrangerade 24 maj 2013 en heldags-workshop på temat *energieffektivisering på lantbruk*. Syftet med dagen var att reda ut hur Länsstyrelsen Skåne kan göra för att öka medvetenheten kring energifrågor hos de lantbrukare som prövar sina verksamheter samt diskutera vilka krav

³⁷ <http://www.msr.se/sv/Hem/Aktuellt/Nyhetsarkiv/Tankesmedja-for-transformativa-upphandlingar/>

³⁸ Forskningsprogrammet *Low carbon and Energy Transport Systems (LETS) 2050* har bedrivits av Lunds Tekniska Högskola och syftade till att ta fram förslag på hur Sverige ska styra mot koldioxidsnåla energi- och transportsystem.

som är relevanta att ställa. Målgruppen var handläggare på Länsstyrelsen Skåne samt konsulter som anlitas av lantbrukare vid tillståndsprövning.

38. Kurs: Lantbrukets energiförbrukning

En heldagskurs om lantbrukets energiförbrukning har arrangerats 6 oktober 2012 för kommunernas lantbruksinspektörer och energirådgivare. Utbildningen syftade till att ge inspektörer och rådgivare kunskap för att kunna föra en dialog med lantbrukare om energieffektiviseringsåtgärder. Inspektörer och rådgivare fick även lära sig att informera lantbrukaren om fortsatt stöd, t ex energikartläggningscheckar eller gårdsbesök av energirådgivare, när det finns en större potential att spara energi.

39. Seminarium: Småskalig fjärrvärme – förnybar energi och lokala arbetstillfällen

Ett seminarium arrangerades tillsammans med Energikontoret Skåne, Skogsstyrelsen och LRF den 30 november 2012. Småskalig fjärrvärme, ofta kallad närvärme, är både ett ekonomiskt och miljövänligt sätt att framställa värme som är väl lämpat för mindre orter och samhällen. Energin kommer ofta från flis, halm eller biogas och produktionen bidrar till att såväl skapa arbetstillfällen på landsbygden och stärka den lokala ekonomin som att nå de lokala och regionala miljömålen. Seminariet samlade de aktörer som krävs för att en närvärmesatsning ska bli lyckad, från bränsleproducent, entreprenör och teknikleverantörer till kunder, banker och kommunala beslutsfattare. Syftet var att ge deltagarna en uppfattning om hur en närvärmeanläggning kan startas och drivas i en kommun.

40. Kommunera Pilotlänsuppdraget under Skånedagarna

På *Nya Skånedagarna*, som gick av stapeln på Bosjökloster första helgen i september 2011, visade Länsstyrelsen Skåne upp pilotlänsarbetet. Barn bjöds in att förmedla sina bidrag till en grönare utveckling framför en filmkamera. Som tack fick de en knapp med texten ”jag är en klimatpilot”.

Den logo som skapades för evenemanget

Uppdraget från landshövdingen var att presentera Pilotlänsuppdraget under Skånedagarna. Vår idé var att ta vara på pilotrollen genom att förmå barn och ungdomar att bli skånska klimatpiloter. Detta genom att filma barnen när de förmedlade sina bästa energipartips, och sedan tillgängliggöra filmerna via Internet. För att hjälpa barnen att komma på spåret tillverkade vi pratbubblor

som hängdes i taket på vårt utställningstält, t ex ”jag släcker lampan när jag lämnar rummet”. För sitt medverkande fick barnen en knapp med texten ”jag är en klimatpilot”, samt en lapp med en webadress till filmen. För att även ha något att ge vuxna gjorde vi påsar med solrosfrö och enkel informationstext om pilotlänsuppdraget.

Skåne visar vägen
Som pilotlän för grön
utveckling arbetar Skåne för
minskad klimatpåverkan. Till
exempel utvecklar och sprider
vi metoder som hjälper till att
minska energianvändningen,
särskilt från fossila bränslen.

Text på fröpåsar

Skåne har fått i uppdrag av
regeringen att utvecklas grönt. Vi
ska minska vår klimatpåverkan
och energiförbrukning och
minimera användningen av fossila
bränslen. Dessutom ska vi visa
vägen för andra regioner.
Uppdraget gäller hela Skåne, med
Länsstyrelsen som samordnare.

Text på vepa

Lärdomar: de barn som kom till Skånedagarna var yngre än vi föreställt oss och oftast inte läskunniga. Vi hade inga besökare i åldern 9-12 år, som var den ålder vi tänkt oss, utan snarare 5-7 år. Dessutom fann vi att barnens insikt i energi- och klimatområdet generellt sett var liten, med några undantag. Istället för att låta barnen leverera sina tips fick en av tältets bemannare agera intervjuare och ställa frågor, ofta ledande frågor eller direkta påståenden, till barnen. Placeringen av vårt tält visade sig vara ett problem eftersom ljud från aktiviteter på en scen bakom vårt tält störde vår ljudinspelning. Det kändes otillfredsställande att inte kunna visa barnen den inspelade filmen direkt, utan hänvisa till en websida. Ett annat problem rör kravet på målsmäns tillstånd att webpublicera filmer på barnen, eftersom barnen ofta besökte Skånedagarna med *en* målsman. De vuxna som lockades till Länsstyrelsen Skånes tält visade sig däremot ofta vara insatta i energi- och miljöområdet. Vi som bemannade tältet tyckte att resultatet blev acceptabelt med tanke på förutsättningarna.

41. Skånes Energiting 2011, 2012, 2013, samt utlysning av Klimatmiljonen

Länsstyrelsen Skåne har genomfört flera aktiviteter för att initiera samarbete lokalt och regionalt samt fånga upp idéer, såväl informellt och formellt. Under den årliga branschmässan *Skånes Energiting*, som även delfinansierats av Länsstyrelsen Skåne, har vi deltagit som presentatörer, panelister samt med en bemannad monter som informerar om vårt klimat- och energiarbete. Vi inbjöd aktivt till samarbete i projektform. Via *Skånes Klimatmiljon* kan skånska organisationer få pengar för att förverkliga idéer till projekt som syftar till att minska klimatpåverkan genom energieffektivisering, hållbara transporter eller övergång till förnybar energi.

42. Kurs: Biogasanläggningar, teknik och lagstiftning

Länsstyrelsen Skåne anordnade den 14 maj 2013 en utbildning om biogasanläggningar. Utbildningen riktade sig till Länsstyrelsens och de skånska kommunernas handläggare. Utbildningen omfattade lagstiftning, tekniken

bakom rötning och biogasproduktion, regenerering av fordonsbränslen, hantering av restprodukter, miljö- och hälsoeffekter, samt risker att beakta vid om tillsyn och prövning av biogasanläggningar. Utbildningen kombinerades med studiebesök för att i fält titta på mindre biogasanläggningar

Aktiviteter inom uppgift 6: Samverka i Öresundsregionen

43. Greentech visits

Länsstyrelsen Skåne har drivit på, medverkat i utformningen av och delfinansierat en Öresundsgemensam plattform för svenska och utländska grupper med intresse av Öresundsregionens miljötekniksektor. I samarbete med sin danska motsvarighet *State of Green* erbjuder *Sustainable Business Hub* en besökshanteringstjänst som framhäver den mångfald av miljötekniska lösningar som finns i Öresundsområdet och därigenom ökar exportpotentialen³⁹.

GreenTech Visits kan arrangera nio olika turer med totalt 25 anläggningar. I Sverige kan besök gälla avfallshantering, avloppsreningssystem, biogasproduktion, vattenrening, fjärrvärme/fjärrkyla, luftrening, spillvärmelösningar, och kombinationer av dessa tekniker. De tekniker och lösningar som framhävs i Köpenhamn är projekten inom hållbar stadsutveckling i Köpenhamns norra hamn, Carlsbergområdet samt det elektriska fordonssystemet *BetterPlace*.

44. Öresundsgemensam strategi för klimat och cleantech

Öresundskomiteen och en arbetsgrupp bestående av Länsstyrelsen Skåne, Bornholms Regionskommune, Malmö Cleantech City, Copenhagen Cleantech Cluster samt Helsingborg Kommun har beställt en rapport⁴⁰ som visar vilka samarbeten om klimat och cleantech som kan medföra särskilt Öresundsregionalt mervärde. Öresunds betydelse som en klimat- och cleantechregion ökar, vilket kan påvisas i den växande industriella och forskningsverksamheten. Sektorn beräknas omfatta ungefär 40 000 arbetstillfällen, varav 80 % i östra Danmark. Samarbetet inom regionen är

³⁹ www.greentechvisits.se

⁴⁰ Öresundskomiteen. Prioriteringsanalyse - Klima og Cleantech Afsluttende RAPPORT. Marts 2013.

redan ganska omfattande, framdrivet av kommersiella intressen, formella och informella samarbeten mellan forskningscenter och individuella forskare, samt en rad projektsamarbeten. Analysen granskade ett stort antal tekniker som var för sig utgör klimat eller cleantechlösningar. För fortsatta samarbetsinsatser rekommenderas fokus på följande områden:

- **Biomassa för energiproduktion.** Biomassa utgör den största enskilda kvarvarande energikällan. Att utnyttja denna bättre är därför väsentligt. Intressanta samarbetsområden finns inom biogas, avfallsförbränning, biobränsle och fjärrvärmetekniker.
- **Vindkraft.** Ett regionalt samarbete finns utvecklat, konkretiserat i havsbaserade vindparker. Ett utökat samarbete anses möjligt via kunskapsutväxling samt myndighetssamarbete om planläggning.
- **Smarta nät.** Öresundsregionen är långt framme med avancerade demonstrationsprojekt, bl a på Bornholm. Potentialen anses stor för denna teknik, där samarbete kan ske dels i form av kunskapsutväxling, dels som tvärgående styrning av de två nationella distributionsnäten.
- **Fjärrvärme** är ett annat område där regionen har hög kompetens. Området är viktigt också i kombination med bruket av biomassa, geotermi och solvärme samt energieffektiva byggnader. Ett utökat Öresundsregionalt samarbete rekommenderas särskilt inom utveckling av lågtemperaturlösningar och smarta grid system.
- **Energieffektivisering** är relevant i förhållande till byggnader, industriella processer, apparater och komponenter samt transporter. Här anses regionens kunskapsnivå förhållandevis hög, men ännu outnyttjad. Ett Öresundsregionalt nätverk föreslås.
- **Transporter** är särskilt intressant i förhållande till alternativa drivmedel, där bioetanol, biogas och el har starka positioner i regionen. Fortfarande finns dock utmaningar för samtliga dessa drivmedel, särskilt vad gäller infrastrukturen. Andra barriärer grundar sig i statliga avgiftsstrukturer. Samarbete pågår men anses kunna stärkas: vad gäller bioetanol och elbilar genom att Skåne får tillgång till danska initiativ för ökad synlighet på marknaden, och vad gäller biogas genom att dela Skånes erfarenheter av användning av biogas i offentliga transportmedel.
- **Byggnade** anses ha stor samarbetspotential, både vad gäller teknik och kompetens. Barriärer för samarbete är ländernas skilda byggkrav och tillgång till offentliga inköp. För att utnyttja regionens styrkor kan samarbete syfte till mer likartade byggkrav, samarbete om offentliga byggnader, gemensam profilering och exportstöd till Öresundsregionens kompetens på området, samt ett stärkt samarbete mellan Lunds Universitet och Danmarks Tekniska Universitet.

Rapporten med ovanstående förslag, som skulle utgöra startskottet för ett fortsatt Öresundssamarbete, blev under projektiden kraftigt försenad pga. att konsultbolaget missbedömt sitt uppdrag. Mycket extraarbete krävdes av arbetsgruppen för att slutprodukten skulle hålla acceptabel nivå. En ämbetsmannagrupp med representanter från medlemsorganisationerna,

däribland Länsstyrelsen Skåne, ska arbeta vidare med och konkretisera ovanstående förslag till ett vidareutvecklat Öresundssamarbete.

45. Representera Pilotlän Skåne i Öresundskommittéens arbetsgrupp för transporter

Öresundskommittéens arbetsgrupp för Tillgänglighet och mobilitet består av representanter från Region Själland, Region Skåne, Region Hovedstaden, Københavns Kommune, Länsstyrelsen Skåne, Helsingborg stad, Københavns Lufthavne A/S, Oslo Kommune, INTERREG och Öresundskommittén (sammankallande). Arbetsgruppen diskuterar bland annat infrastrukturfrågor, kollektivtrafik och INTERREG-projekt.

46. Clean Baltic Sea Shipping (CLEANSHIP)

Länsstyrelsen Skåne är part i projektet Clean Baltic Sea Shipping, som delfinansieras av Interreg⁴¹. Projektet, med projekttid 100611 – 130910, syftar till att utveckla gemensamma transnationella lösningar i form av bästa tillgängliga tekniker för hamn- och rederiverksamhet i Östersjön. Övergödning anses som det allvarligaste hotet mot Östersjön. Rederierna bidrar till problemet genom utsläpp av kväveoxider, avloppsvatten och organiskt avfall. Fler och större skepp med starkare motorer leder till ökande luft- (kväve och svaveloxider, koldioxid) och vattenföroreningar. Pga. att vissa hamnar baserar sina hamnavgifter på fartygens bränsle och eftersom hamnarnas faciliteter för avloppshantering varierar kraftigt i kvalitet försöker rederierna undvika vissa hamnar av ekonomiska skäl, med negativa miljökonsekvenser som följd. Projektet fastställer en gemensam nivå för hamnars luft- och vattenföroreningar samt anammar en strategi för att hamnarna ska uppnå denna nivå, samt att rederierna anpassar sig till denna Östersjöstandard, med minskade utsläpp som följd. Projektet leds av en projektstyrkommitté där Trelleborgs hamn som *lead partner* är ordförande. Slutprodukten, *Clean Baltic Sea Shipping Strategy*, syftar till att stärka EU:s lagstiftning om fartygsgenererade luftföroreningar och avloppsvatten.

⁴¹ Övriga projektparter är Trelleborgs kommun; Stockholms hamnar; Helsingfors hamn, Turkus hamn, Norges Rederiförbund, Tallinns hamn, Kalundborg havn, Baltic Energy Forum, Freie und Hansestadt Hamburg, Hafen Rostock, Stadswerke Lubeck, Baltic Sea Forum, Länsstyrelsen i Skåne län, Latvian Maritima förening, Klaipeda Universitet m fl. www.clean-baltic-sea-shipping.eu

Framgångsfaktorer och utmaningar

Ge vägledning rörande arbetsmetoder och verktyg

Utveckla och analysera olika arbetsmetoder och verktyg som stimulerar en minskad klimatpåverkan och energiomställning regionalt och samtidigt bidrar till att främja en grön utveckling. Utifrån dessa erfarenheter ta fram en vägledning till stöd för övriga län.

Länsstyrelsen Skåne har utvecklat tio nya arbetsmetoder och verktyg, efter att ha analyserat situationen i länet i förhållande till Skånes klimat- och energimål. Dessa arbetsmetoder och verktyg har fokuserat på att:

1. Öka produktion och användning av biogas.
2. Samhällsplanera för högre andel kollektivtrafik.
3. Sammanställa länets energibalans för att åskådliggöra flöden av olika energislag, och därmed möjliggöra identifiering av insatsområden i förhållande till mål eller visioner.
4. Energieffektivisera företag genom vidareutbildning av inspektörer och energirådgivare.

Samtliga arbetsmetoder och verktyg har på olika vis kommunicerats och tillgängliggjorts andra län, och ofta även andra intressenter.

De metoder och verktyg som utvecklats har fyllt identifierade och verkliga behov. Det har inneburit att projekttiden förutom en utvecklingsfas även inkluderat en brukarfas. På så vis kunde erfarenheter från brukarfaserna ingå i vägledningen, och bli en framgångsfaktor.

En utmaning i uppgiften att producera vägledningar för län och länsstyrelser med olika förutsättningar är att mottagarna, även de med små resurser, verkligen känner sig vägleda.

Inspirera, stödja och vägleda andra län i deras strategiska arbete

Aktivt arbeta för att inspirera, stödja samt sprida vägledning och erfarenheter till andra län i deras arbete med att utveckla arbetet med klimat- och energistrategier och därigenom omställningen till en grön utveckling.

Länsstyrelsen Skåne har genomfört fem aktiviteter för att de nio sydligaste länen ska inspirera och stödja varandra.

Vi har samlat de nio sydligaste länens länsledningar för att gemensamt identifiera styrkor och svagheter i det strategiska klimat- och energiarbetet. Utifrån dessa diskussioner drar Länsstyrelsen Skåne slutsatsen att det kan finnas orsaker till att regeringen bedömt vissa län som ”svaga” i sitt strategiska klimat- och energiarbete, och att dessa orsaker inte är relaterade till en länsstyrelses kapacitet och ambition. Länsstyrelserna agerar i län med olika förutsättningar, vilket bedömningar ibland tar otillräcklig hänsyn till. Det innebär även att en viss länsstyrelses metoder inte nödvändigtvis är allmänt användbara. Utmaningen här är att finna en metod för utvärdering av

länsstyrelsernas strategiska klimat- och energiarbete som tydligt är kopplad till nyttan. Länsstyrelserna önskar en fortsatt diskussion med regeringskansliet i detta ämne.

Vidare har Länsstyrelsen Skåne tagit initiativ till ett sydlänsnätverk för fortsatt utbyte om strategiskt klimat- och energiarbete där de nio sydligaste länen kan träffas och utbyta erfarenheter och projektidéer samt diskutera samarbeten.

Länsstyrelsen Skåne har tillsammans med övriga pilotlän utformat och föreslagit en organisation för stärkt länsstyrelsesamverkan (Länsstyrelsernas Energi- och Klimatsamverkan, LEKS), en länsstyrelsegemensam funktion som förväntas vara operativ i augusti 2013. Tillsammans med övriga pilotlän har vi även startat en projektwebb för regional klimat- och energisamordning där länen smidigt kan dela med sig av verktyg och arbetsmetoder.

Slutligen har Länsstyrelsen Skåne initierat en studie som visar att processen kring framtagandet av en regional klimat- och energistrategi kan vara av större betydelse än den färdiga strategin, samt att rollerna i de studerade länen klimat- och energiarbete varken är tydliga eller statiska.

En framgångsfaktor tillika utmaning inom denna deluppgift är att identifiera de strategiska moment som är förbättringsbara, utifrån varje individuellt läns förutsättningar. Här kommer både det mer informella sydlänsnätverket samt projektwebben för regional klimat- och energisamordning, som bl a förenklar jämförelser mellan länen, att vara till stor nytta.

Analysera nationella styrmedel

Genomföra fördjupade analyser av konsekvenser av nationella styrmedel för minskad klimatpåverkan och energiomställning på regional nivå för att identifiera brister, hinder och möjligheter och behov av justeringar och kompletteringar av dessa.

Efter en utvärdering av Skånes regionala klimat- och energimål finner Länsstyrelsen Skåne att endast ett av fem mål synes möjliga att nå:

Utsläppen av växthusgaser i Skåne ska år 2020 vara minst 30 procent lägre än år 1990.	Det skånska klimatmålet om växthusgasutsläpp nåddes nästan redan år 2010 då utsläppen minskat med nära 29 % jämfört med 1990. Om inget drastiskt händer för de sektorer som ingår i statistiken verkar det möjligt att nå målet till 2020.
Produktionen av förnybar el i Skåne ska år 2020 vara 6 TWh högre än år 2002.	Jämfört med basåret 2002 har den förnybara elproduktionen ökat med 1 TWh år 2010. Denna ökning är helt otillräcklig för att det regionala klimatmålet om förnybar el till 2020 ska kunna nås.
Den skånska energianvändningen (avser slutlig energianvändning) ska år 2020 vara 10 procent lägre än genomsnittet för åren 2001-2005.	Fram till 2008 hade energianvändningen i Skåne minskat med drygt 8 % jämfört med medelvärdet för 2001-2005, men sedan dess har energianvändningen ökat kraftigt. Energianvändningen måste

	minska med 0,4 TWh eller drygt 1 procent av totala energianvändningen årligen fram till 2020 för att målet ska nås.
Utsläppen av växthusgaser från transporter i Skåne ska år 2015 vara 10 procent lägre än år 2007.	Sedan 2007 har transportsektorns utsläpp av växthusgaser minskat med 3,5 %. Fortsätter utsläppen att minska i samma takt fram till 2015 innebär det en minskning på 9,3 % av 2007 års utsläpp. Men enligt statistik för 2010 ökar utsläppen och det är därför osäkert om målet kommer att nås.
Biogasproduktionen i Skåne ska vara 3 TWh år 2020.	För närvarande produceras en tiondel av de 3 TWh som är produktionsmålet för biogas till 2020. För att produktionen ska kunna nå målet om 3 TWh år 2020 krävs mycket kraftiga insatser.

Vad gäller det nästan uppfyllda utsläppsmålet kan tilläggas att utsläppen från den handlande sektorn i Skåne ökat med nästan 40 procent mellan 2005 och 2010. Detta trots att enbart fem nya anläggningar tillkommit. Totalt sett är resultatet ett kraftigt underbetyg åt rådande styrmedel.

Länsstyrelsen Skåne har under pilotlänsperioden analyserat och kommenterat ett dussin förslag till nya eller förändrade styrmedel inom klimat- och energiområdet, och däri ofta påpekat att styrmedlen är otillräckliga för att Skåne ska kunna bidra till att Sverige förverkligar de nationella klimatmålen. Den identifierade bristen i de nationella styrmedlen för minskad klimatpåverkan och energiomställning är att grundförutsättningarna särskilt för start och drift av förnybar energiproduktion är olönsamma, oförutsägbara, eller bådadera. Detsamma gäller identifierade åtgärder för energieffektivisering, som förblir potentialer eftersom det rådande energipriset är ett otillräckligt styrmedel. Länsstyrelsen Skåne hanterar styrmedel med jämförelsevis begränsad påverkan, så som stöd till jordbrukare för biogasproduktion, stöd till installation av solceller och kurser gällande offentlig upphandling med energikrav. I förhållande till de nationella styrmedlen blir Länsstyrelsens insatser ologiska och minst sagt suboptimala. Utmaningen här är det underskott på genomförande som råder inom klimat- och energiområdet.

Länsstyrelsen Skåne hade ambitionen att genomföra en analys av effektiviteten av de förslag till styrmedel som var resultatet av regionala dialoger. Tyvärr befanns fortlöpande och systematiska utvärderingar av olika styrmedels bidrag till långsiktig effektiv miljöstyrning saknas, vilket omintetgjorde en fortsatt analys.

Vara regional kontaktyta och dialogpart för regeringen

Vara regional kontaktyta och dialogpart för regeringen och nationella myndigheter

under arbetets gång för att påvisa hinder och föreslå prioriteringar och förbättringsmöjligheter ur ett regionalt perspektiv beträffande nationella insatser och åtgärder för klimat- och energitmaningarna och för hur de kan främja en grön utveckling.

Till deluppgiften hör främst Länsstyrelsen Skånes arbete med att ge ett skånskt bidrag till Naturvårdsverkets uppdrag *Underlag till färdplan 2050*. En framgångsfaktor för produktionen av det skånska bidraget var att de regionala aktörer som samlades för att lämna sina synpunkter kände ett engagemang för uppgiften, ett engagemang grundat på utsikten att förmedla sina åsikter som en del av länets samlade synpunkter. Länsstyrelsen Skåne har i sitt yttrande uttryckt sin besvikelse över Naturvårdsverkets slutprodukt, som har ett olyckligt fokus på fortsatta utredningar och en stor brist på konkreta lösningar. Länsstyrelsen Skåne beklagar också den begränsade effekt som 21 länsstyrelsers intensiva arbete med att genomföra länsvisa dialoger gett i Naturvårdsverkets produkt.

Utöver exemplet ovan har Länsstyrelsen Skåne under projekttiden inte haft mer samröre med nationella myndigheter än vad som är brukligt. En utmaning här är att förmå de nationella myndigheterna att samverka med län och regioner på ett sätt som präglas av det faktum att dessa tillsammans utgör den nationella helheten. Länsstyrelsen Skåne har under projekttiden samverkat med:

- **Boverket** för aktivitet 5: Planering som verktyg för ett energismart samhälle samt aktivitet 9: ÖP-resan.
- **Energimyndigheten** för aktivitet 5: Planering som verktyg för ett energismart samhälle.
- **Naturvårdsverket** för aktivitet 32: Färdplan för klimatet 2050.
- **Tillväxtverket** för aktivitet 8: Infrastrukturplanering.
- **Trafikverket** för aktivitet 7: Stationsnära läge, 8: Infrastrukturplanering, samt 9: ÖP-resan.
- **Skogsstyrelsen** för aktivitet 39: Seminarium: Småskalig fjärrvärme – förnybar energi och lokala arbetstillfällen.

Samverka med regionala och lokala aktörer, fånga idéer

Utgöra en sammanhållande länk mellan olika regionala och lokala aktörer inom näringsliv, offentlig sektor och ideella organisationer för att fånga upp och stödja idéer som kan ingå i pilotlänsatsningen.

Länsstyrelsen Skåne har genomfört nio aktiviteter inom deluppgiften, och bl a etablerat ett fast samarbete med Region Skåne samt de skånska kommunerna. Genom att arrangera och delta i branschmässan Skånes Energiting samt utlysa projektstöd har vi aktivt sökt nya samarbeten och idéer, lokalt och regionalt.

Vad gäller framgångsfaktorer och utmaningar kommer ett illustrativt citat från de rundabordsamtal som Länsstyrelsen Skåne arrangerade med grannlänens länsledningar under hösten 2012: ”Samverkan är alltid bra men det är inte alltid bäst att länsstyrelsen tar initiativet”. Citatet fälldes som kommentar till

regeringens önskemål att länsstyrelserna ska leda klimat- och energiutvecklingen i sina län. Att länsstyrelserna i alla sammanhang eftersträvar ledarrollen är svårligen det bästa för utvecklingen, anser länsstyrelserna. T ex finns ofta redan etablerade aktörer eller samarbeten inom specifika områden, och att en länsstyrelse då försöker konkurrera om ledningen är knappast lämpligt. Länsstyrelsens roll bör snarare formuleras som *katalysators*.

Länsstyrelsen Skåne har funnit att termen *pilot* och *pilotlän* är bra för att attrahera idébärare. Att framhäva att Skåne anses framstående på klimat- och energiområdet är en framgångsfaktor som kan generera fortsatta aktiviteter och mer samverkan mellan skånska aktörer. Möjligen borde Länsstyrelsen Skåne ha arbetat ännu mer med att göra utnämningen känd, och på det viset förmått skånska aktörer att frivilligt påta sig rollen av förebilder.

Samverka i Öresundsregionen

Samverka med Köpenhamnsregionen inom områdena bebyggelse, energisystem och transporter i syfte att skapa nya jobb och ökad konkurrenskraft för Öresundsregionen.

Länsstyrelsen Skåne har bedrivit verksamhet inom sin sjätte deluppgift via främst tre initiativ, besökstjänsten för miljöteknik Green Tech Visits, Öresundskommitténs arbetsgrupp för klimat och cleantech, samt genom sin medverkan i EU projektet Clean Baltic Shipping.

En undersökning visar att fyra femtedelar av Öresundsregionens arbetstillfällen vid *low carbon företag* (dvs. företag med lösningar som leder till minskade utsläpp av koldioxid eller andra växthusgaser) finns på den danska sidan⁴². År 2010 beräknades 32 000 personer vara anställda inom sektorn, vilket motsvarar en tredjedel av Öresundsregionens totala arbetsstyrka. Med ambitionen en *fossilbränslefri Öresundsregion* bedöms antalet jobb i *low carbon* sektorn kunna fördubblas till år 2020. Undersökningen visar även att danska företag i högre grad rekryterar arbetskraft, medan svenska företag föredrar att tillfälligt hyra in personal. En möjlighet är att identifiera de aspekter som gör den danska delen av Öresundsregionen mer fördelaktig för *low carbon* företag och om så önskas genomföra förändringar på den svenska sidan.

Rekommendationer

Rekommendationer till länsstyrelserna

Länsstyrelsen Skåne rekommenderar övriga länsstyrelser att vidareutveckla sina regionala klimat- och energistrategier genom att sammanställa energibalanser för sina respektive län, och utifrån denna utföra en inledande analys av det egna länets energisituation i förhållande till länets klimat- och energimål, dels nu⁴³, dels i framtiden.

⁴² Klimatmål – en motor för grön tillväxt? TEM, Lunds Universitet, 2010.

⁴³ Här instämmer vi alltså i Länsstyrelsen Dalarnas rekommendation om *Regional energisystemanalys*.

I nästa steg rekommenderar Länsstyrelsen Skåne en aktörsanalys, som identifierar var och vilka insatser som genomförs respektive saknas i länet, samt vilken slags aktör som skulle kunna åta sig vilka insatser (t ex: hur ser länets flöden av förnybar energi ut, och vilka aktörer arbetar för att öka dem?). Analysen kan även användas som en sätt att axla den samordnande funktionen i länen.

Vidare rekommenderar Länsstyrelsen Skåne övriga länsstyrelser att utifrån sina respektive läns behov ta de arbetsmetoder och verktyg som utvecklats i Skåne i bruk, och välkomnar varmt fortsatta förfrågningar från kollegorna i landet.

Rekommendationer till LEKS

Länsstyrelsen Skåne föreslår att Länsstyrelsernas Energi- och KlimatSamverkan, LEKS:

- Förvaltar och fortsätter utveckla länsstyrelsernas nya *webbaserade vägledning*, energi- och klimatportalen www.lansstyrelsen.se/energi, som tagits fram av pilotlänen.
- Samlar och fortsätter driva pågående och tillkommande initiativ som syftar till att *förenkla och harmonisera länsstyrelsernas tillståndsprocesser inom förnybar energiproduktion*. Det är viktigt att förhindra att Länsstyrelserna upplevs som ett hinder i energiomställningen. Ett exempel är regler för metanläckage i biogasanläggningar, som påbörjats av Länsstyrelsen Skåne.
- Inleder diskussion med den nationella nivån om ett mer *långsiktigt finansiellt stöd av länsstyrelsernas klimat- och energiarbete*. Den nuvarande rutinen med biannuella ansökningar om sakanslag leder till att länsstyrelserna riskerar att förlora såväl den uppbyggda klimat- och energikompetensen som upparbetade samarbeten.
- Utvecklar en *enhetlig metod för att framställa regionala energibalanser* (eller energisystemanalyser), gärna även idealiska sådana, dvs. energibalanser som utgår från en framtida önskad energisituation. Dessa bör vidare gärna gå att kombinera för att generera en idealisk, *nationell* energibalans.
- Också utvecklandet av en *enhetlig metod för att genomföra regionala aktörsanalyser* vore till nytta. Aktörsanalyserna ska vara möjliga att kombinera med, och syfta till att, sammanställa progressiva energibalanser.

Rekommendationer till andra regionala och lokala aktörer

Regionala och lokala aktörer kan samverka kring gemensamma initiativ och projekt för att få en större genomslagskraft. Regionala aktörer kan också serva kommuner, företag, jordbrukare med till exempel planeringsunderlag, statistik och fakta, samt också agera som föregångare i den egna verksamheten.

Länsstyrelsen Skåne rekommenderar skånska kommuner att:

- Stärka energiaspekten i sin samhällsplanering samt främja transportsnål infrastruktur och etableringar i kollektivtrafiknära lägen.
- Gynna etablering av förnybar energi.
- Främja energieffektivisering i de lokala företagen, t ex genom fortsatt eller start av samarbete med PROEFF, samt i den egna verksamheten.
- Genom sin upphandling och sitt inflytande i kommunala bolag se till att produkter och tjänster som minskar klimatutsläppen efterfrågas.

Rekommendationer till regeringskansliet och den nationella nivån

Länsstyrelsen Skåne anser att utnämningen och regeringsuppdraget *Pilotlän för grön utveckling* har varit positiv. Det har stärkt Länsstyrelsen Skånes samarbete både internt och externt, där utnämningen har kunnat användas som ett motiv för varför ett visst förslag ska förverkligas under pilotlänstiden. Utnämningen har även förkortat den tid som ofta ägnas åt att diskutera vem som ska ta initiativ och gå före – det ska pilotaktören! Länsstyrelsen Skåne rekommenderar ett fortsatt bruk av pilotutnämningar på klimat- och energiområdet.

För aktiviteter som ska ske i samverkan, som pilotlänsaktiviteterna, krävs lång initial planeringstid. För uppdragets utförande krävdes en nyrekrytering, också det en tidsödande process. Tillsammans med kraven på redovisning av uppdraget mindre än tre år efter utnämning inskränks den aktiva perioden till knappt två år. Länsstyrelsen Skåne rekommenderar längre projektperioder, alternativt separata aktivitets- respektive redovisningsperioder.

Även de aktiviteter som en länsstyrelse normalt initierar och genomför inom klimat- och energiområdet kräver samverkan, och därmed lång framförhållning. En sådan är svår att kombinera med det tidskrävande biannuella ansökningsförfarande som för närvarande styr tilldelningen av medel för länsstyrelsernas klimat- och energiarbete. Länsstyrelsen Skåne rekommenderar en förändring av denna rutin, med fokus på att optimera förhållandena för ett effektivt klimat- och energiarbete.

Ett alternativ till att så som Länsstyrelsen Skåne gjorde identifiera och initiera nya aktiviteter, kan vara att begränsa ett uppdrag till att enbart stärka befintlig eller redan planlagd verksamhet. På så vis kan uppdragets initiala planeringstid kortas. Befintlig eller planlagd verksamhet kan på så vis riktas till en större målgrupp, och göras mer omfattande i syfte att öka genomslagskraften. En annan möjlighet vore att ägna uppdraget åt att förbättra kommunikationen rörande befintlig eller planlagd verksamhet.

Bilagor

Bilaga 1: Förankringsprocess

Under hösten 2010, kort efter utnämningen, ombad Länsstyrelsen Skåne skånska aktörer samt Länsstyrelsen Skånes egna avdelningar att lämna förslag på aktiviteter eller projekt som passar in i Pilotlänsuppdraget. Dessa aktivitetsförslag bearbetades och sammanställdes i en nulägesanalys⁵, som tillsändes regeringen i december 2010, samt i reviderad form i februari 2011. I april kontaktades de personer som är omnämnda i aktivitetsförslagen. Därefter skickades en projektplan, i vilken förslagen infogats, tillsammans med en kort beskrivning om det resultat var aktivitet syftar till. Samtliga de personer som är omnämnda som aktivitetsansvariga, aktivitetsmedverkande eller projektledare har haft möjlighet att läsa, kommentera eller fråga om planens innehåll. Justeringar har gjorts för att efterkomma önskemålen och för att uppnå överensstämmelse med de förändringar (i inriktning, personkontakter, önskat resultat) som skett sedan aktiviteten först formulerades. Planen diskuterades även vid ett möte inom Länsstyrelsen Skånes interna klimat och energigrupp den 17 maj 2011. Planen för pilotlänsuppdraget föredrogs för Länsstyrelsen Skånes ordinarie styrgrupp för miljömåls- och klimatarbete den 18 maj 2011. Mötet beslöt att planen skulle ändra rubricering från projektplan till *handlingsplan*, för att bättre motsvara den styrning som styrgruppen ansåg lämplig. Planen föredrogs för Länsstyrelsen Skånes ledningsgrupp den 27 maj 2011. Vid detta tillfälle framfördes önskemål om att Samhällsbyggnadsavdelningens PM Hållbara transporter (beslutad 29 juni 2011) skulle infogas i Pilotlänsplanen, respektive att insatser inom uppdragets tredje och fjärde ”vägar” skulle utvecklas. Dessa synpunkter har tillgodosetts. Handlingsplanen beslutades av Länsöverdirektör i september 2011, och publicerades därefter⁴⁴.

⁴⁴ Handlingsplan för Länsstyrelsen i Skåne läns arbete inom regeringsuppdraget *Pilotlän för grön utveckling*. Länsstyrelsen Skåne. Diariernr 100-16243-11. LD 2011/35.

Bilaga 2: Frågeformulär energihushållning

Energiushållning är ett ämne som har kommit att få allt större betydelse under senare tid, det gäller även Länsstyrelsen Skånes tillsyn. Syftet är att energihushållning ska finnas med på verksamheternas agenda samt att man ska arbeta med det utifrån de egna förutsättningarna. Vi ber er svara på nedanstående frågor som ingår i en inledande undersökning.

1. Har någon energikartläggning genomförts? Ange för vilka delar av verksamheten detta är genomfört respektive för vilka delar av verksamheten detta ej är genomfört. Specificera särskilt ifall ni t.ex. har tittat på tillverkningsprocesser, klimatskal, ventilation, etc.
2. Ange årtal för ovanstående nämnda åtgärder.
3. När är senaste åtgärdsplanen framtagen/reviderad? Vänligen ange datum för framtagande/ senaste revidering.
4. Vilka nyckeltal har ni identifierat i er verksamhet (om några finns)?
5. Hur arbetar ni systematiskt med energihushållning (om detta sker).
Exempel på hur detta kan ske är genom miljöledningssystem, uppföljning vid regelbundna möten, etc.?
6. Vilka besparingar har ni i så fall uppnått genom vidtagna åtgärder? Vänligen redovisa sparad energi dels för:
 - a) stödprocesser (ex. belysning, ventilation, värme)
 - b) tillverkningsprocesser
7. Om inte ovanstående har genomförts, har ni någon tidplan/handlingsplan under vilken ni avser att påbörja arbetet med energihushållning?

Frågor gällande kommunal och regional energistatistik

Bakgrund

Energistatistik från undersökningarna ISEN (Industrins Energianvändning) och AREL (Årlig el-, gas- och fjärrvärmestatistik) sammanställs av SCB i den Kommunala- och Regionala Energistatistiken (KRE). De uppgifter som företag lämnar i AREL och ISEN skyddas med sekretess enligt lag (SFS 2009:400). För att SCB ska kunna publicera denna statistik på kommunnivå förutsätts ett medgivande från uppgiftslämnaren (firmatecknare till företaget) eftersom total anonymitet i enskilda uppgifter inte kan garanteras av SCB. I dagsläget finns det bara möjlighet att ge medgivande för energiproducerade företag SNI2007D35 via utskickad blankett från SCB. Vi vill även undersöka förutsättningarna och intresset för att skicka ut liknande blankett till ISEN företagen. Orsaken är att Energistatistiken i den Kommunala- och Regionala Energistatistiken är av stor vikt för kommuner och länsstyrelsen då den används som underlag för politiska målsättningar och uppföljningar i arbetet med energi-, klimat- och miljömål i kommunerna. Sekretessbelagda uppgifter försvårar därmed arbetet med klimat och energi. För att uppgifterna ska komma samhället och kommuninvånarna till nytta ber Länsstyrelsen Skåne därför om att ge medgivande i de fall SCB skickar ut blanketter och att ni även indikerar er positiva till att ge sådana medgivande skickas till er, i syfte att förbättra statistiken på kommunal och regional nivå. Under november 2011 skedde ett stort medgivande-utskick från SCB till företag som rapporterar in till AREL, dvs. energiproducenter. Syftet med detta utskick var att försöka

läsa upp de sekretesser som påverkar den Kommunala och Regionala Energistatistiken.

1. Avser de företag som producerar/distribuerar el, gas, värme och kyla

Fråga: Har ni under det gångna året gett medgivande till att SCB kan publicera energistatistik i KRE som ni rapporterat till AREL? Om NEJ, varför?

2. En diskussion förs med SCB angående deras hantering av sekretesser och sekretessens inverkan på den kommunala och regionala energistatistiken och arbetet i kommuner och län. Denna sekretess gäller även om uppgifter om energianvändning i företag finns som offentliga handlingar på annat håll, i exempelvis miljörapporter. Uppgifter om energianvändning för enskilda företag kan göra så att celler i energistatistiken för hela länet blir sekretessbelagda. För att lösa problematiken kring sekretessen krävs ett aktivt medgivande från vissa företag i länet.

Fråga: Kan ni tänka er att i utskicket från SCB ge medgivande till att uppgifter om produktion och slutanvändning av energi om ert företag publiceras på lokal och regional nivå? Medgivandet gäller inte ekonomiska uppgifter.

Bilaga 3: Tillsynsmetodik

G Tillsynsmetodik 2012 – Energi

A. Boka ordinarie tillsynsbesök:

- informera om att bl.a. energihushållningsfrågor kommer att finnas på dagordningen
- be företaget förbereda sig genom att tänka igenom hur man arbetar med dessa frågor idag

B. Tillsynsbesök 1

- Inled med att förklara behovet av energihushållning (och vad detta ord betyder).
- Förklara vid behov vad som avser med energikartläggning och åtgärdsplan, se nedan.
- Följande informationsmaterial (4 st) ska överräckas: Vår egen informationsbroschyr, Åtta goda exempel (PROEFF), Vägledning för energieffektivisering i små och medelstora företag (Energimyndigheten), Information om energikartlägningscheckar (Energimyndigheten).
- Vid besöket ska följande frågor ställas (anpassade efter verksamheten)
 1. När genomfördes senaste energikartläggningen för hela verksamheten?
 2. Senaste åtgärdsplanen togs fram år?
 3. Har ni identifierat några nyckeltal för verksamheten?
 4. Arbetar ni systematiskt med energihushållning?
- Skicka in en redovisning (energieffektivisering, åtgärdsplan) för bedömning.

Fortsatt arbete utifrån behov, se nedan punkterna 5 och 6.

Om en energikartläggning inte är genomförd skall tillsynsmyndigheten:

- Uppmana till att så snart möjligt ta fram en energikartläggning och åtgärdsplan.
- Energieffektivisering och åtgärdsplan skall finnas på plats inför kommande tillsynsbesök.
- Informera om att kartlägga energianvändning kräver tid, kunskap och bra mätutrustning.

C. Tillsynsbesök 2

Tillsynsbesök bör ske med ordinarie besöksintervall, med uppföljning av energifrågor efter cirka ett år. Har någon energikartläggning och åtgärdsplan inte kommit in inom rimlig tid bör tillsynsmyndigheten ta reda på orsaken.

- Finns godtagbart skäl?
- Finns inget godtagbart skäl skall föreläggande övervägas. Inför detta eventuella steg skall juridiken belysas.

D. Bedömning

Tillsynsmyndigheten skall bedöma om:

- Energieffektiviseringen är ändamålsenlig
- Åtgärdsplanen är tillräckligt
- Kompletteringar behövs

E. Beslut eller föreläggande

Tillsynsmyndigheten bör godta bolagets energikartläggning och åtgärdsplan eller förelägga om ytterligare kartläggning eller andra åtgärder.

F. Uppföljning

De enskilda ärendena följs upp och hanteras genom Miljöreda/Platina. För en bild av helheten rörande de tillståndspliktiga verksamheterna i länet sammanställs dessa uppgifter i ett enkelt uppföljningsverktyg (excellfil) som finns i följande mapp:

G:\Miljo\Miljoskydd\Energi i tillsynen\Uppföljning

Definition Energikartläggning och åtgärdsplan

Verksamhetsutövaren ska kunna redogöra för energitillförsel fördelat på energislag/källor, visa var den inköpta energin tar vägen, uppdelat på olika processer och system (energikartläggning). Vad gäller elförbrukning bör helst timvärden redovisas. När man vet ungefär var all energi tar vägen är det dags för verksamhetsutövaren att analysera och identifiera alla möjliga åtgärder (och inte sälla i detta steg). Verksamhetsutövaren analyserar och prioriterar möjliga åtgärder utifrån bl.a. en kostnadsaspekt.

Verksamhetsutövaren tar fram en tidsatt plan för att genomföra besparingsåtgärder och öka andelen förnybar energi. Om detta är möjligt bör nyckeltal för verksamheten bör tas fram. Det underlättar uppföljning och jämförelse mellan åren. Om en energikartläggning är genomförd eller delvis genomförd bör bolaget

VÄS-kod: 5553

Bilaga 4: Statligt stöd infrastrukturplanering: fortsatt arbete

Av de förändringar som identifierats som nödvändiga för att förbättra infrastrukturplaneringen och förutsättningarna för hållbarhet och tillväxt är de tre viktigaste förändringarna som behöver komma till stånd:

ARENAN

Skapa en arena för aktörerna där de kan samlas och diskutera infrastrukturplanering och bebyggelseutveckling. Frågorna är flerdimensionella och konflikter mellan olika aktörers målbild kan uppstå. Samspelet mellan aktörerna, regionala och lokala, och inom deras organisationer, t ex de kommunala förvaltningarna, behöver förbättras.

ÖVERSIKTSPLANEN

Stärka översiktsplanens roll så att fysisk planering i kommunerna utgår från översiktsplanen, även i fråga om infrastruktursatsningar. De kommunala förvaltningarna behöver samla sig kring översiktsplanen och den riktning som planen pekar ut. Översiktsplanen behöver vara en central del i dialogen mellan kommun, stat och planupprättare oavsett vilka aktörer som träffas eller på vilken nivå diskussioner sker.

ALTERNATIVA ÅTGÄRDER

Trafikplaneringen på kommunal nivå behöver stärkas och analys av alternativa åtgärder behöver göras rörande varje brist som man vill komma tillrätta med. Kommunerna behöver ta fram kommunala trafikstrategier-/planer som underlag till översiktsplanen som ett led i att säkerställa att de infrastrukturåtgärder som föreslås i översiktsplanen är väl avvägda och ger avsedd effekt, d v s verkligen löser det problem man har. I det fortsatta arbetet behövs diskuteras på vilket sätt man uppnår förändringarna. Frågor som behöver belysas är:

- Hur kan samverkan ske?
- När ska aktörerna träffas, i vilket skede?
- Vem deltar, vilka aktörer är berörda? Under vilka former sker samverkan, samtal, diskussion?

Det fortsatta arbetet berör Trafikverkets arbete med att ta fram åtgärdsvalsanalyser men också den nya infrastrukturlagstiftningen som väntas komma under 2012. Det fortsatta arbetet kan utgöra en betydelsefull del i att utforma tillämpningen av åtgärdsvalsanalyser och den nya lagstiftningen och det kan tydliggöra hur dessa processer hänger samman med de kommunala översiktsplanerna.

Bilaga 5: SWOT-analyser från sydlänen

SWOT-analysen nedan sammanfattar åsikter som kom fram under rundabordssamtal mellan sydlänen under vintern 2011 och 2012.

Styrkor:

- Vi har ett tydligt uppdrag från regeringen på området. Detta ger Länsstyrelserna mandat och innebär att vi är en viktig aktör på energiområdet.
- Länsstyrelsen har hög trovärdighet och ses som en neutral aktör.
- Vi har många verktyg till vårt förfogande att använda (landsbygdsprogram, miljömål, klimat- och energistrategi, energibidrag, Miljöprövning, tillståndsprövning, planhandläggning, PBL mm).
- Samordningsrollen ger oss styrka.
- Det finns en bred intern kompetens inom många sakområden.
- Ofta finns upparbetade kommunikationsvägar som vi kan använda oss av för att samverka med externa aktörer.
- I de flesta län finns organiserade och etablerade samverkansplattformar bestående av länsstyrelse, Region, kommuner, energiaktörer osv. (kallade t.ex. klimatråd, klimatkommission, klimatsamverkan osv.). I flera län är dessa organiserade på liknande sätt och fungerar bra.
- Nätverk mellan länsstyrelser finns.

Svagheter:

- Varierad framgång när det gäller att samverka och nå ut till näringslivet.
- Det interna arbetet behöver utvecklas, otydlig koppling mellan enheter/avdelningar som arbetar med energifrågor.
- Vi är dåliga på att utnyttja de många verktyg som vi har till vårt förfogande (t.ex. våra tillstånd, planärenden osv.).
- Där det saknas regionalt energikontor försvåras vårt arbete (regionala energikontor underlättar t.ex. genomförandet av åtgärder).
- Sårbar kompetens, känslig för personalbortfall (framförallt mindre Länsstyrelser).
- Vi är inte så bra på att kommunicera till "allmänheten" om vårt uppdrag och vad vi gör.
- Lite regionala utvecklingsmedel till vårt förfogande.
- Skillnad i hantering av projekt kontra löpande verksamhetshantering, vilket kan medföra svårigheter att genomföra strategiskt klimat- energiarbete.
- Får ej ställa krav på minskad energianvändning.
- Brist på rådighet inom vissa områden.
- Vårt arbete blir lidande av de kortsiktiga stöd som vi har till vårt förfogande, t.ex. solcellsstödet. Det skulle istället vara önskvärt med långsiktiga och tydliga stöd.
- Svagt intresse hos vissa aktörer, vilket försvårar vårt arbete.

Möjligheter

- Vi kan utnyttja Energimyndighetens energieffektiviseringsstöd för att bättre samverka med kommuner och landsting.
- Nyttja aktiva aktörer inom klimat- energiområdet bättre, det finns t.ex. flera kommuner som är framstående och arbetar efter högt uppsatta mål.
- Vi kan arbeta för att påverka attityder och beteende för klimatfrågan och medvetandegöra klimatfrågans betydelse.
- Mycket medel finns att söka (t.ex. EU-life+, Intelligent Energy, Energimyndigheten kompetensutveckling/investeringar).
- Samverkan med regionala partners.
- Skapa mallar/checklistor vid prövning för likvärdig bedömning.
- Vi kan ställa villkor i högre grad. Även mer information kring villkoren ger en ökad förståelse.
- Regional miljömålssamordning.
- Vi kan ge stöd till Landsbygdsföretagare genom kompetensutveckling och investeringar.
- Länsstyrelserna har fått fler uppdrag av regeringen inom området, t.ex. färdplan 2050-uppdraget.
- MSR (Miljöstyrningsrådet) är en tillgång som nyttjas för lite.
- Fokusera på vissa områden för att få bättre resultat.
- Ökad samordning/samarbete med våra informations- eller kommunikationsenheter.
- Almedalsveckan på Gotland kan utnyttjas för att nå politiker.

Hot

- Om vi fullgör uppdraget dåligt får vi inte fortsatt uppdrag i nya regleringsbrev.
- Vid större Länsstyrelser, svårare med internkommunikation, svårt att få överblick och risk för splittrat arbete.
- Söker inte de medel/stöd som finns att söka.
- Kortsiktighet i lösningar: ekonomi styr.
- Påverkan från ekonomisk konjunktur, minskat fokus på klimatfrågan.
- Politisk fragmentering på nationell nivå.
- Brister när det gäller styrmedel (t.ex. ej tillräckligt kraftfulla och precisa).
- Otydliga direktiv om vägval, hur når vi målen?
- Vi blir händelsestyrda, springer på alla bollar och riskerar att göra fel prioriteringar.
- Målkonflikter: Till exempel efterfrågas riktlinjer från nationellt håll hur Länsstyrelser ska agera gällande småskalig vattenkraft. Här finns motstående intressen internt, ska t ex vattendrag bevaras eller ska utbyggnad av vattenkraft främjas?
- Kompetensbrist vid upphandling.
- Bildning av storlän (också en möjlighet?)

Exempel på insatser att utveckla

- Viktigt att vi som offentlig företrädare ligger i framkant på området och visar genom vår egen verksamhet att en energiomställning är möjlig, vidareutveckling av länsstyrelsernas interna miljöledningssystem.
- Otydlig koppling mellan enheter/avdelningar som jobbar med energifrågor på Länsstyrelserna. Klimat- och energiuppdraget måste tydligare genomsyra hela Länsstyrelsens verksamhet. Vi bör arbeta med uppdraget på ett mer tvärspektoriellt sätt.
- Vi måste göra det relevant för näringslivet att samverka och arbeta med klimat- och energifrågor. I olika län drivs olika projekt som riktar sig mot näringslivet, gällande t.ex. energieffektiviseringsåtgärder, viktigt att vi delar med oss av goda erfarenheter mellan länen. Ett exempel på att få med sig näringslivet är att delta/samverka med de regionala godstransportråden. Näringslivet efterfrågar att vi diskuterar tillväxt, prisnivåer etc. samtidigt som vi diskuterar klimat- och energiomställning, så att dessa inte behandlas separat.
- Viktigt med en god och personlig kontakt med kommunledningar, både politiska och tjänstemannaledningen. Vara inbjudande till kommunerna.
- Koppla ihop PBL med klimat och energifrågor. Viktigt att samverka i gemensamma beröringspunkter, (som t.ex. seminarieturnén om energifrågor i den fysiska planeringen).
- Samlande regionala målbilder till t.ex. år 2050 efterfrågas. Vilka omställningar behöver ske?
- Regional planering för infrastruktur? Ökad samverkan mellan kommuner efterfrågas för infrastrukturplanering.
- I Landsbygdsprogrammen bör klimat- och energiaspekter finnas med.

Styrmedelsförslag

- Viktigt att styrmedel är: Långsiktiga, Enkla och Samordnade.
- En kombination av olika typer av styrmedel efterfrågas.
- Nettoavräkning av småskalig elproduktion – man ska få betalt för den el man levererar till nätet (om man t.ex. har solceller som producerar överskott av el).
- Höjd koldioxidskatt.
- Kilometerskatt på tunga transporter.
- Slopad oljesubvention till industrin.
- Investeringsstöd till kommuner och företag – t.ex. vore det bra med fortsättning av LIPP och KLIMP- pengarna.
- Förbättrat regelverk för hälso-/miljöaspekter – t.ex. underlätta för friskvård på arbetsplatser, stimulera cykel/gång till arbetsplatser etc.
- 20 öre/kWh för biogasproduktion. (Skåne har uppvaktat miljödepartementet med en skrivelse om förslag på styrmedel och för att påpeka att förslaget till nationell biogasstrategi från år 2010 inte är tillräckligt kraftfullt).
- Ett regelverk för tunga fordon och färjor att de ska gå på biogas.

- Ekonomiskt stöd för förundersökning av klimatvänlig teknik – t.ex. Geotermik. Finns intressenter på Gotland som vill undersöka möjligheterna för geotermisk värme på ön. Ett ekonomiskt stöd för detta skulle underlätta.
- Subventionering för Elkablar från Vindkraftverk – så det blir billigare/lättare att transportera el från vindkraftverk längre sträckor t.ex. från havsbaserade vindkraftverk utanför Sveriges kust till andra länder runt Östersjön. (I t.ex. Tyskland finns denna typ av stöd).
- Ett generellt stöd till förnybara bränslen och drivmedel till fordon.
- Fortsatt stöd till solvärme och solceller efterfrågas.
- Högre bensinpris, gör det krångligt för biltrafiken.
- Ekonomiskt stöd till kommuner att ställa om till spårbunden trafik.
- Stora infrastruktursatsningar på järnväg efterfrågas. Måste ha styrmedel för att kunna flytta över från väg till järnväg. Skapa incitament för att bygga ut järnvägen, t.ex. minska planeringstiden för järnvägsbygge, (möjligheterna till överklagande gör att processen kan ta väldigt lång tid).
- Stöd till behovsstyrd forskning, t.ex. forska om det är möjligt att införa trådlastbilar.
- Förändring av LOU (lagen om offentlig upphandling) efterfrågas, för att t.ex. möjliggöra köp av närproducerade varor.
- Stöd till energieffektiva åtgärder för t.ex. fastighetsbolag/ fastighetsägare. Det ska kosta att slösa med energi.
- Samsyn i energifrågan bland statliga myndigheter efterfrågas.
- Elcertifikatsystemet har fungerat bra och har drivit fram utvecklingen av vindkraft.
- Fortsatt och utvecklad skatteväxling (energi- och koldioxidskatter).
- Prioritera förnybara drivmedel.
- Underlätta egen elproduktion genom riktade investeringsstöd (solcellsstöd på 40 %).
- En översyn inom vilka områden skärpt lagstiftning är genomförbar med hänsyn till konkurrensförhållanden.
- Mer forskning efterfrågas vid införande av nya/förändrade styrmedel, ett helhetsgrepp bör tas, t.ex. behövs ekonomiska, juridiska och (system)-ekologiska överväganden göras.
- Ofta kan en särskild händelse, en katastrof/kris bidra och ge mandat till att en omställning tar fart.

Bilaga 6: Sydlänens strategiska klimat- och energiarbete

Rundabordssamtal i Malmö 2 oktober 2012 kl. 13.00–16.00.

Mötet inleddes av Länsstyrelsens Skånes Länsöverdirektör som presenterade huvudsyftet med mötet: att vi tillsammans ska bli bättre, där ett delmål är att samtliga länsstyrelser ska bli godkända i Miljödepartementets granskning. Miljödepartementets granskning av länsstyrelsernas redovisning av sina respektive årliga insatser på klimat- och energiområdet har resulterat i en fyrdelad kritik:

1. Länsstyrelserna måste kunna visa att länsledningen är engagerad. Länsledningen ska ta aktiv del i arbetet och detta ska synas i organisationen.
2. Länsstyrelsernas insats i en samverkan är ej urskiljbar. Vi ska ”samordna och leda” arbetet.
3. Länsstyrelserna bör arbeta mer åtgärdsinriktat.
4. Länsstyrelserna ska visa vad som händer som resultat av vårt arbete, gärna med statistik.

En femte punkt skulle kunna fogas till listan och innebär att länsstyrelsernas respektive redovisningsmetod skiljer sig åt.

Energimyndighetens statusrapport fokuserar på:

- Länsstyrelsernas förmåga till samverkan.
- Länsstyrelsernas resursbrist, även bland samverkansaktörer.
- Skillnader mellan länsstyrelser och län.
- Länsstyrelserna redovisar många projekt eller åtgärder men ibland saknas koppling till strategidokument och prioritering för arbetet.
- Svårighet att nå ut till näringslivet.
- Att EM kommer utveckla sin granskning av länsstyrelserna kommande år.
- EM anser att länsstyrelserna har stor potential för klimat-energiarbete.

Varje länsstyrelse kommenterade därefter sin återkoppling.

Kronoberg (föredrogs av Per-Anders Persson) känner inte igen sig i betyget vad gäller Länsledningens engagemang, t.ex. har Länsledningen tagit en aktiv roll genom deltagande i Klimatkommission Kronoberg. Omdömena antyder en brist på förståelse för länens olika förutsättningar alternativt brist på erfarenhet av hur arbete på regional nivå kan/bör bedrivas. I 2011 års regleringsbrev nämns inget om konkreta åtgärdsplaner, detta görs först i regleringsbrev för år 2012, vilket ju blir svårt att utvärdera redan 2012. Departementet efterlyser mätdata, men hur relevant och meningsfullt är det att utvärdera insatser med två år gammal statistik? Energimyndigheten och Miljödepartementets omdömen skiljer sig kraftigt åt. Energimyndigheten har god insikt i länsstyrelsernas arbete medan Miljödepartementet medvetet

verkar läsa på ett för länsstyrelserna ofördelaktigt vis. Samtidigt står det helt klart att våra årsredovisningar kan bli bättre.

Västra Götaland (föredrogs av Tore Carlsson) instämmer i stora delar av Kronobergs syn. Återkopplingarna tar otillräcklig hänsyn till länens olika förutsättningar, där man t ex tagit Gotlands läns goda förankringsarbete som en förebild. Vad gäller Länsledningens engagemang har man i Kronoberg skapat en organisation för att hantera energifrågan. Samverkan är alltid bra men det är inte alltid bäst att länsstyrelsen tar initiativet. Istället bör vi fråga oss vad länsstyrelsen kan tillföra det arbete som pågår. För att bedriva ett effektivt arbete bör vi nyttja regionala energikontor och regionförbund. Länsstyrelsernas styrka är vår breda kunskap samt våra kontakter. Vi borde kunna komma längre med näringslivet.

Kalmar (föredrogs av Viktor Rydell) har ett liknande arbetssätt som Kronoberg. Man kan inte gå in i ett samarbete med taktpinnen i högsta hugg, utan måste beakta redan etablerade nätverk och aktörer. Kalmars Klimatkommission lades ner eftersom slutdokumentet färdigställdes, det finns dock fortfarande behov av ett samlande forum. I årsredovisningen har man pepprat med utförda åtgärder, men detta nämns inte i återkopplingen. Hundra omnämmanden av samarbeten hjälpte inte heller. Trots det har Kalmar fungerande samarbeten.

Blekinge (föredrogs av Cecilia Näslund). Blekinges förra klimat- och energistrategi har inte fått genomslag. En ny strategi, förankrad med metodik från Blekinge tekniska högskola ska beslutas och antas 2013. Länsstyrelsen är initiativtagare till Klimatsamverkan Blekinge. Det politiska stödet är viktigt och regionförbundet är huvudman för Klimatsamverkan Blekinge. Regleringsbrevet var otydligt i fråga om vad man ville veta.

Skåne (föredrogs av Johannes Elamzon). Länsstyrelsen Skåne ser till att åiterrapportera klimat- och energi i många sammanhang (t.ex. näringsliv, miljömål, samhällsplanering). Länsstyrelsen var sammankallande för Klimatsamverkan Skåne under 2011 och projektledare för några olika projekt. Är det vettigt att uppmana till mer uppföljning?

Diskussion

Thomas: regeringen är glada för att säga att vi ska leda – men vem ska lyda?

Lennart: är det så att regionförbunden är starkare i södra Sverige?

Anneli: de som beskriver samma sak flera år i rad får högre betyg än de som beskriver nya aktiviteter.

Tore: den muntliga instruktionen var att ”redovisa vad ni gör för pengarna ni får”.

Viktor: i Kalmar pågår energiarbete sedan gammalt, detta har genererat arbetsgrupper och många delområden är därför inmutade.

Thomas: Länsstyrelserna kommer aldrig att bygga eller äga biogasanläggningar. Ju mer vi kommer in på anläggningar, desto mindre blir länsstyrelsernas roll.

Lennart: Finns det få aktörer som arbetar med frågan är det lättare att synas och höras i ett län.

Sara: Länsstyrelsens uppgift bör anges som katalysatorns, snarare än som ledarens.

Thomas: det finns en risk att man saboterar arbete genom att berätta hur någon ska göra.

Per-Anders: att "bara" vara medfinansier i ett samarbete kan betyda att vi leder regionens arbete i den riktning vi vill.

Göran: nästa utvärdering kommer nog att vara som 2011. Vi bör visa ledningens engagemang, visa organisationens koppling till produktionen. Det måste vara resultatet som räknas, inte vem som leder. Visa våra initiativ, vad vi gör på ett åtgärdsinriktat vis.

Anneli: beskriv även resultatet av tillstånds- och tillsynsverksamhet.

Per-Anders: ofta finns nyckeltal till resultat i den egna länsstyrelsen.

Sara: Energimyndigheten tycker att det är kommunerna som är nyckelaktörerna. Den nationella samordningen av myndigheter är svag, det blev tydligt under vår sydlänsturné. Även kommuner önskar en bättre samordning mellan myndigheter.

Anneli: kommuner har ofta klimat- och energistrategier med åtgärder, dessa kanske ska tas upp i årsredovisningen.

Sara: dessa rapporteras in, men SKL tycker att datan är för dålig.

Göran: Vi är inte så dåliga som de tror!

Fortsatt samverkan mellan Sydlänen

Tore: vi kan hitta och genomföra gemensamma satsningar

Stefan: vi kan samarbeta inom statistik och analys. Kalmar upphandlar nu en konsult för att göra energibalanser, samt en metod för att beräkna energi.

Mycket komplicerat. Hur bra måste statistiken vara?

Johannes: vi kan gemensamt påpeka brister i statistiken till SCB, via en hemställan om sekretessen.

Lennart: de fyra icke-godkända sydlänen kan i alla fall inte bli sämre! Det är svårt för enskilt län att utveckla uppföljning.

Sara: vi måste hitta ett resurssnålt sätt att utvärdera, annars kommer vi inte att ha tid att utföra det egentliga arbetet.

Lennart: vi kan samarbeta inom näringslivssamverkan.

Johannes: vi kan stötta genom att söka medel till gemensamma projekt.

Viktor: Dalarna har utvärderat sitt arbete och funnit att det haft liten påverkan. Trots att Dalarna arbetat hårt har det bara lett till en 3 % energieffektivare industri.

Anneli: bjud in er som nätverk i G6 (länsstyrelsernas länsrådsgrupp) och/eller i miljövardsdirektörernas förening för att presentera hoplänkade projekt.

Johannes: föreslår att Stig Hammarsten deltar.

Peter: vi kan samverka om våra årsredovisningar. Kanske utgå ifrån Skånes årsredovisning för 2011, eftersom den gillades.

Viktor: vi skulle kunna utvärdera varandras årsredovisningar, före inskick.

Per-Anders: Kronoberg har ett samarbete där man gör miljörevisioner av varandra.

Peter: det kanske är bättre att cirkulera våra respektive årsredovisningar än att sitta här igen nästa år.

Förslaget om LEKS: Länsstyrelsernas Energi- och Klimat Samverkan, föredrogs av Ola Gustafsson

LEKS ska stödja länsstyrelsernas energi och klimatarbete genom gemensamma utvecklingsprojekt. En styrgrupp ska förutom länsstyrelsefolk innehålla representanter från Naturvårdsverket och Energimyndigheten.

Göran påpekar att om vi ska få medel för LEKS så måste det in i nästa regleringsbrev. Miljö- och näringsdepartementet känner till LEKS förslaget, men det är bra om vi upprepar vårt önskemål om LEKS innan 22/10.

Som avslutning frågar Göran vad då nyttan av detta samtal varit?

Eric berättar att Jönköping tyckte att förra rundabordssamtalet var så givande att man vill bjuda in samma konstellation till sommaren 2013.

Ola meddelar att pilotlänen diskuterar hur man ska avsluta och redovisa pilotlänsuppdraget. År 2013 genomförs tyvärr inte energikonferensen Energiutblick.

Samtalen avslutas.

Bilaga 7: Talunderlag inför Öresundstinget 2011 Cleantech och hållbara städer - för Öresundsregionen, och resten av världen!

Inledning

Öresundsregionen är en av norra Europas mest dynamiska regioner med 3,8 miljoner människor och en fjärdedel av Danmarks och Sveriges samlade BNP. Från ett svenskt perspektiv gläds vi åt - och stödjer - regionens ambitioner om att bli Europas attraktivaste och klimatsmarta region år 2020. Det ligger helt i linje med såväl EU:s som den svenska regeringens ambitioner på området. Som central transporthub i södra Östersjön och med Skåne som viktigt transitlän för Sveriges internationella handel är transportsektorns hållbarhet kring Öresund av yttersta vikt.

Öresundskommiteens initiativ om en *gränsöverskridande klimat- och cleantechstrategi* låter mycket spännande, och är precis den typ av breda initiativ som vi hoppas mycket på. Jag har också förstått att det pågår diskussioner om en gemensam satsning på miljöteknikexport, GreenTech Visits, vilket förefaller vara ett spännande initiativ, om att bl.a. skapa ett showroom i skala 1:1 över morgondagens miljöteknik-lösningar. Det har vi alla att vinna på!

Vad gör vi i Sverige?

Miljömålen

I fjol genomfördes en större förändring av det svenska arbetet med miljömålen för att skapa ett effektivare miljömålssystem. Ett utvecklat generationsmål lägger grunden för miljöpolitiken och visar på inriktningen av den samhällsomställning som krävs för att nå miljömålen. En parlamentarisk beredning har bildats som ska ta fram strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder för att nå generationsmålet och miljö kvalitets-målen. Länsstyrelserna beslutar om regionala mål efter samråd med länets regionorgan och kommuner och ansvarar för att i bred förankring ta fram regionala åtgärdsprogram samt bidra till att föra in arbetet med miljö kvalitetsmålen i det regionala tillväxtarbetet. Ett gott exempel på samverkan är den pågående processen med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram för Skåne, "Skånska åtgärder för miljömålen". Arbetet leds av Länsstyrelsen i Skåne i bred samverkan med andra aktörer som kan bidra till att nå de gemensamma målen och samtidigt stärka den regionala utvecklingen.

Vi noterar med uppskattning Region Skånes arbete med att ta fram ett *miljöstrategiskt program*. Programmet har sju prioriterade områden, med fokus på hållbarhet, bl.a. transporter, stadsutveckling, jord- och skogsbruk samt energisystem. Dessutom prioriteras natur- och rekreations-områden, hav och vatten

samt ett klimatneutralt Skåne. Ett värdefullt arbete har gjorts, och vi hyser tillförsikt om att Region Skånes insatser på dessa områden kommer lämna värdefulla bidrag i arbetet med att uppnå de av regering och länsstyrelse framtagna nationella och regionala miljömålen.

Flera prioriterade områden för det miljöstrategiska arbetet i Skåne berörs även i den **Skånska färdplanen för biogas**, vilket är en välkommen satsning med stor vikt och relevans för Skåne och hela Sverige. Visionen att bli ett Center of Excellence för biogas till 2020 är ambitiös, men också realistisk! De mål som nu är uppsatta innebär att Skåne ska kunna försörja halva sin bilflotta med biogas år 2020. Detta är ett välkommet bidrag i den nationella ambitionen att ha en helt fossiloberoende fordonsflotta till 2030.

Jag vill i det sammanhanget också nämna det möte om just biogas som jag i onsdags hade med **Klimatsamverkan Skånes** presidium. Vid mötet deltog Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne och Kommunförbundet Skåne, och vi hade ett givande och konstruktivt samtal där flera viktiga skånska ståndpunkter fördes fram, bl.a. vikten av ambitiösa nationella mål, behov av effektiv biogasdistribution, långsiktig satsning på biogasforskning samt lagförändringar och regelförenkling.

Att samla stat, region och kommun på detta sätt ger en god grund för samverkan men också ökad tyngd och trovärdighet när viktiga sakfrågor diskuteras. De **skånska kommunernas miljö- och klimatarbete är imponerande**, och det är knappast en tillfällighet att Lunds kommun nu följer Malmö och Helsingborg som hållbaraste kommun i Miljöaktuellt och Miljöbarometerns rankning. Det är bara att gratulera berörda kommuner och Skåne till en ny förstaplats! De framstående skånska kommunernas arbete med miljö- och klimatfrågor gör dessa – er! - till centrala aktörer vid genomförande av de långtgående svenska ambitionerna på området. Detta gäller inte minst arbetet med att hållbara städer, vilket är ett mycket viktigt arbete i en så expansiv region som Öresundsregionen.

Satsningen på hållbara städer

Just hållbar stadsutveckling är ett prioriterat område för regeringen. Mot bakgrund av den enorma och snabba urbanisering som pågår världen över, inte minst i Asien och Afrika, så kommer utvecklingen i våra städer att vara avgörande för en lång rad frågor kring hur vi ska kunna uppnå en hållbar utveckling, och i synnerhet hur vi kunna möta den globala klimatutmaningen. Mer än hälften av jordens befolkning bor redan i städer och den siffran förväntas stiga till två tredjedelar inom ett par decennier. Städerna blir allt viktigare som motorer för ekonomisk tillväxt, och en stor del av energianvändning och utsläpp av växthusgaser är kopplade till aktiviteter i urbana regioner. Trots omfattande biståndsinsatser och utvecklingsarbete blir det också allt fler fattiga som lever under undermåliga villkor i växande

slumområden. Även vi här i Norden måste jobba ännu mycket med både ekologisk och social hållbarhet i våra städer. De urbana utmaningarna är gigantiska.

Samtidigt finns det många skäl att vara optimistisk. Hållbara städer, som tar ett helhetsgrepp på stadsplanering och utveckling och använder miljöteknik på ett smart sätt, kan vara väldigt energieffektiva och samtidigt skapa social sammanhållning och grön sysselsättning. En nyckel till fattigdomsbekämpning kommer att ligga i bättre fungerande städer i u-länderna. Städer som ligger i framkant kan gå före och visa vägen mot ett hållbart samhälle.

Och här har vi i Norden en hel del att vara stolta över och visa upp för resten av världen. Det är ingen slump att en av de miljöstadsdelar som tar emot flest internationella besök, Västra Hamnen, ligger här i Malmö. Över huvud taget har vi i Norden kommit långt när det gäller miljöteknik och att åstadkomma hållbara lösningar. Med tanke på den ofantliga omställning av energisystem och infrastruktur som hela världen måste göra för att möta klimat- och hållbarhetsutmaningen finns det en gigantisk affärspotential för den svenska och nordiska miljötekniksektorn. Nordiska lösningar kan göra stor miljönytta även i andra länder.

Då är det viktigt med goda förebilder och konkreta exempel på hur man åstadkommer hållbara lösningar som fungerar i praktiken. För att hjälpa fram och stimulera den utveckling som är på gång tillsatte regeringen 2008 *Delegationen för hållbara städer*. Samtidigt infördes ett statligt stöd för att stimulera tillkomsten av nya goda exempel på klimatsmart stadsutveckling, exempel som kan bli nya skyltfönster för kunskaps- och miljöteknik.

Det har varit ett enormt stort intresse och uppslutning kring delegationens arbete. Jag tycker att det är väldigt roligt att Skåne har lyckats så väl i den stenhårda konkurrensen om de stödpengarna, med mycket ambitiösa projekt i bland annat Västra Hamnen och Rosengård i Malmö och i Lund som det ska bli spännande att följa. Jag har förstått att det även här på den danska sidan, inte minst i Köpenhamn, finns många spännande projekt för hållbar stadsutveckling på gång.

Det är också väldigt bra att städer och företag i Skåne är så delaktiga i det internationella samarbetet på det här området som vi i regeringen försöker underlätta och främja, till exempel i samarbetet med Kina kring hållbara städer. Om vi kan bidra till att visa andra delar av världen att det går att kombinera tillväxt med minskande klimatutsläpp ökar vi chanserna att vi ska kunna enas globalt om ett klimatavtal.

Miljöteknikstrategin

För att ytterligare stärka utvecklingen i miljötekniksektorn presenterade regeringen för en månad sen en bred nationell miljöteknikstrategi med tre huvudmål: Att åstadkomma goda förutsättningar för framväxt och utveckling av miljöteknikföretag i Sverige; Att främja export av svensk miljöteknik och därmed bidra till hållbar ekonomisk tillväxt i Sverige och globalt; Att främja forskning och innovation inom miljöteknik och underlätta för innovationer att kommersialiseras. Satsningen bygger vidare på bland annat arbetet med hållbara städer. Det handlar om att tydliggöra det fortsatta arbetet att utveckla kompetens genom insatser i hela utvecklingskedjan – från forskning och utveckling via växande företag på hemmamarknaden till export på den globala marknaden. Under 2011-2014 satsar regeringen totalt 400 miljoner kronor på miljöteknikstrategin. Därutöver satsas betydande belopp genom Energimyndigheten, Vinnova och andra myndigheter. Det här är ett arbete som jag vet att Skåne och den skånska miljötekniksektorn deltar aktivt i och som kopplar väl till en regional klimat och cleantech-strategi.

Pilotlän för grön utveckling

Alla länsstyrelser i Sverige har sedan 2008 i uppdrag att strategiskt samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik för minskad klimatpåverkan och energiomställning. Arbetet ska utföras i bred samverkan med berörda lokala och regionala aktörer. En viktig del i uppgiften är att länsstyrelserna även ska stödja kommunernas och näringslivets klimat- och energiarbete.

Ett av de län som ligger längst fram i detta arbete är Skåne län och för ett drygt år sedan utsåg regeringen Skåne (tillsammans med Dalarna och Norrbotten) till ***pilotlän för grön utveckling***. Pilotlänen ska stärka och utveckla det regionala arbetet för minskad klimatpåverkan och energiomställning och samtidigt använda det som hävstång i omställningen till en grön ekonomi. En viktig del i uppdraget är att för regeringen påvisa hinder och föreslå prioriteringar och förbättringsmöjligheter utifrån ett regionalt perspektiv för att främja en grön utveckling. Att vara pilotlän innebär både att vara framgångsrik i sitt eget län och att vägleda och bistå andra län som inte kommit lika långt i sitt klimat- och energiarbete.

För Skåne innebär uppdraget även att samverka i Öresundsregionen i syfte att skapa nya jobb och ökad konkurrenskraft. Det är hela Skåne som har fått uppdraget, även om Länsstyrelsen Skåne har ett samordningsansvar.

Färdplan 2050

Regeringen har nu höjt ribban och ambitionerna ytterligare! Vårt långsiktiga mål är ett ***Sverige utan klimatutsläpp 2050*** och i somras fick Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram en färdplan för detta. Länsstyrelserna fick i uppdrag att hålla regionala

dialoger om hur denna vision kan nås på ett kostnadseffektivt sätt och i detta arbete är kommunernas och regionens arbete och deltagande centralt.

Denna vision bör också såklart beaktas i kommande regionala utvecklingsprogram/-strategier så att vi redan nu kan styra utvecklingen åt rätt håll, och inte tvingas till mer kostnads- och tidskrävande åtgärder längre fram. Även näringslivet, akademien och den ideella sektorn måste involveras och jag har förstått att Klimatsamverkan Skåne – och dess referensgrupp - utgör en naturlig plattform i detta arbete.

Jag uppmuntrar därför samtliga här närvarande skånska kommuner att tillgodose att just ert arbete tas tillvara på bästa sätt och att era goda insatser föds in i såväl pilotlänsprocessen som färdplanen i 2050.

Slutkläm

Skåne och Öresundsregionen är - och kommer även i framtiden - vara långt fram i klimatarbetet, det är inte minst engagemanget här idag ett bevis på! Det är viktigt, inte bara för oss här i Norden utan också för hållbarhet och klimatarbete i resten av världen!

Bilaga 8: Klimatåtgärder, energieffektivisering och behovet av kostnadseffektiva styrmedel

För att nå visionen om ett Sverige utan nettoutsläpp av växthusgaser till 2050 är det viktigt att klargöra vilka utsläppsminskningar detta kräver och vilka styrmedel som behövs för att nå dessa. Kostnaderna för att nå visionen beror på vilka styrmedel som väljs. Kostnadseffektivitet är en viktig princip vid val av miljöpolitiska styrmedel eftersom den innebär att det uppsatta miljömålet nås till lägsta möjliga kostnad för samhället. Ett villkor för kostnadseffektivitet är att styrmedlet medför att alla aktörer möter samma pris, exempelvis likformiga skatter och subventioner. Det finns således ett behov av fortlöpande utvärderingar av olika styrmedels kostnadseffektivitet, men också av kunskap om *hur* olika styrmedels kostnadseffektivitet kan utvärderas. Kostnadseffektivitet är dessutom viktigt för klimatpolitikens legitimitet: Styrmedel som medför onödigt höga kostnader för aktörerna riskerar att motarbetas, och innebär dessutom ett slöseri med samhällets resurser.

I en gemensam rapport (*Styrmedel i klimatpolitiken*, Delrapport 2, ER 2007:28), listar Energimyndigheten och Naturvårdsverket administrativa, ekonomiska och informativa styrmedel i svensk politik med betydelse för klimatmålet:

- **Sektorsövergripande:** Energi- och koldioxidskatt, Handel med utsläppsrätter, Miljöbalken, Klimatinvesteringsprogram, Information, Forskning och utveckling
- **Energitillförsel och energianvändning:** Elcertifikat, Energi- och koldioxidskatt, Handel med utsläppsrätter, Bidrag till energieffektivisering och förnybar energi
- **Industrin:** Energi- och koldioxidskatt, Handel med utsläppsrätter, Miljöbalken, Reglering och avgift på fluorerade gaser, Program för energieffektivisering i industrin (PFE), Långsiktiga avtal
- **Trafik:** Energi- och koldioxidskatt, Skattebefrielse för biodrivmedel/kvotplikt, koldioxid-differentierad fordonsskatt, Incitament för miljöbilar, Miljöbilsdefinition, Bilförmånsbeskattning
- **Bostäder:** Energi- och koldioxidskatt, Energideklaration, Byggregler, Energirådgivning

Som framgår ovan saknas inte styrmedel på klimatområdet. Frågan är snarare om dessa styrmedel är tillräckliga för att nå målen. För att få kunskap om detta krävs fortlöpande analyser av olika styrmedels bidrag till långsiktig effektiv miljöstyrning. Naturvårdsverket bedömer i sin rapport *Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen - En kartläggning* (Rapport 6415, 2012) att befintliga och planerade styrmedel är

tillräckliga endast för två miljömål, *Skyddande Ozonskikt* och *Säker strålmiljö*. Vidare bedöms tillämpningen av styrmedlen för mer än hälften av målen vara bristande, och för flertalet miljömål är styrmedlens effekter svårbedömda. För vissa administrativa styrmedel finns betydande genomförandeunderskott: Lagar och regleringar följs inte. På många områden har befintliga ekonomiska styrmedel inte tillräcklig effekt, och för en tredjedel av målen beror svårigheterna på att Sverige inte har möjlighet att själv fatta beslut. För många styrmedel saknas utvärderingar helt. Naturvårdsverkets bedömning är att det i det fortsatta arbetet är angeläget att kontinuerligt använda styrmedelsanalyser och utvärderingar för att se vilka styrmedel som behöver utvecklas, kompletteras eller ersättas.

Ungefär samtidigt lanserar dock Naturvårdsverket i rapporten *Underlag till en färdplan för ett Sverige utan klimatutsläpp 2050* (Rapport 6537, 2012) ett brett spektrum av åtgärder och styrmedel som berör den politiska beslutsprocessen, sektorsövergripande styrmedel samt sektorsspecifika styrmedel. Dessa styrmedels kostnadseffektivitet har dock inte analyserats, och bristen på sådana utvärderingar innebär att Naturvårdsverket enbart föreslår vidare utredningar av styrmedel och styrmedelsförändringar.

En tydlig signal från de regionala dialogerna om klimatpåverkan i Skåne inom ramen för arbetet med Färdplan 2050 är att de skånska nyckelaktörerna efterfrågar styrmedel och styrmedelsförändringar som är teknikneutrala, kostnadseffektiva och marknadsstyrande. Det är lätt att instämma, åtminstone principiellt, men problemet är att det idag saknas fortlöpande och systematiska utvärderingar av olika styrmedels bidrag till långsiktig effektiv miljöstyrning. I rapporten *Ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken* (Rapport ER 2006:34) analyserade Energimyndigheten och Naturvårdsverket utifrån närmare 200 utvärderingar och uppföljningar av olika ekonomiska styrmedels långsiktiga effektivitet med hänsyn till kostnadseffektivitet, måluppfyllelse samt dynamisk effektivitet (att styrmedlet har egenskaper som genererar teknisk utveckling och över tiden styr mot de mest kostnadseffektiva lösningarna). Man konstaterade att fullständiga samhällsekonomiska analyser förekom mycket sällan i utvärderingar och uppföljningar, men följande bedömningar gjordes:

- **Sektorsövergripande** styrmedel som *energi-*, *koldioxid-* och *svavelskatter* bedömdes bidra till långsiktigt effektiv miljöstyrning. *KLIMP* bedömdes som relativt effektivt på grund av bred täckning och flexibilitet i val av åtgärder.
- Inom området **Tillverkningsindustrin och produktion av energi** bedömdes *NO_x-avgift* bidra till långsiktigt effektiv miljöstyrning, medan *Ekonomiska stöd till vindkraft*, *Fastighetsskatt för vindkraft och vattenkraft* samt *Programmet för energieffektivisering* (PFE) bedömdes tveksamma/oklara.

- Inom området **Bostäder och service** bedömdes de fem granskade styrmedlen inte bidra till långsiktig effektivitet: *Skattereduktion för installation av biobränsleanläggning som huvudsaklig uppvärmningskälla i nybyggda småhus och för installation av energieffektiva fönster i småhus* (för snävt inriktat), *Stöd till energieffektivisering och konvertering i offentliga byggnader* (OFFROT) (åtgärder ofta lönsamma även utan stöd), *Konverteringsstöd till bostadshus och bostadsanknutna lokaler* (åtgärder ofta lönsamma även utan stöd), *fastighetsbeskattning* (begränsad effekt) samt *Solvärme- och solcellsbidrag* (solcellsbidraget inom ramen för OFFROT) (felaktigt utformat). Dessa styrmedel bedömdes också behöva ytterligare utvärderingar.
- Inom området **Transportsektorn** bedömdes *Drivmedelsskatt* samt *Miljöklassning av drivmedel* tillsammans med *skattedifferentiering* kunna bidra till långsiktig effektiv miljöstyrning. Effekterna av styrmedlen *Skattebefrielse för biodrivmedel* respektive *Fordonsskatt* bedömdes oklara; deras styrande effekt och samverkan med andra styrmedel behöver analyseras. Effekterna av *Subventionerad kollektivtrafik* bedömdes som tveksamma och styrmedlet *Beskattning av förmån av fri bil och fritt drivmedel* bedömdes ha motverkande effekt. *Vägavgifter för viss tung trafik* bedömdes främst ha annat huvudsyfte (fiskalt). *Bilskrotningspremien* bedömdes inte bidra, med avseende på att styra mot ökad utskrotning av äldre fordon. *Trängselskatt* (Stockholmsförsöket) bedömdes ha bidragit positivt.

Denna genomgång ger viss information om effekterna av olika styrmedel, och vilka styrmedel som kan bedömas vara användbara med hänsyn till måluppfyllelse, kostnadseffektivitet och bidrag till teknikutveckling. Men rapporten understryker samtidigt det viktiga behovet av mer omfattande och kontinuerliga utvärderingar. För dagens beslutssituation är naturligtvis huvudfrågan: Är de styrmedel som i rapporten bedömdes bidra till långsiktig effektiv miljöstyrning 2006 fortfarande de bästa tillgängliga?

Flera omständigheter kan dock försvåra utvärderingar av styrmedel: Om flera styrmedel samspelar mot ett miljömål kan det vara svårt att särskilja effekten av ett enskilt styrmedel, ett styrmedels eventuella påverkan på andra miljömål behöver kartläggas, eventuella kostnader för att administrera tillämpningen av styrmedel behöver analyseras, brist på relevanta data kan göra det svårt att identifiera samtliga effekter av styrmedlet, omvärldsförändringars påverkan behöver identifieras.

Ekonomiska analyser ökar politikens kostnadseffektivitet och kostnadseffektiv politik ger mer miljö för pengarna. Men som Konjunkturinstitutets miljöekonomiska enhet påpekar i sin senaste årsrapport (*Miljö, ekonomi och politik*, 2012): Tidigare krav på att åtgärder på miljöområdet ska vara kostnadseffektiva och konsekvensanalyserade är nu borta från miljömålsmyndigheternas regleringsbrev och har ersatts av svagare

skrivningar i Naturvårdsverkets instruktion. För att förbättra kostnadseffektiviteten behövs, enligt årsrapporten, tydligare krav på fortlöpande ekonomiska analyser och gemensamma riktlinjer utifrån ett brett samhällsekonomiskt perspektiv.

Pilotlän för grön utveckling

Under 2010-2013 har Skåne, Dalarna och Norrbotten haft regeringens uppdrag att vara *Pilotlän för grön utveckling*, med länsstyrelserna som huvudmän. I denna rapport redovisas hur Skåne uppfyllt uppdraget genom att initiera och genomföra ett fyrtiotal aktiviteter inom uppdragets sex deluppgifter. Dessutom redovisas slutsatser och lärdomar från uppdragsperioden.

En av Skånes viktigaste uppgifter som Pilotlän för grön utveckling har varit att hjälpa och stötta andra län med deras klimat- och energiarbete – och det fortsätter vi gärna med även efter avslutat uppdrag.

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane